

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Vesna ŽEPIČ

**PRESOJA MOŽNOSTI ZA UVAJANJE NAČRTOV ZA ZASEBNO
GOZDNO POSEST NA GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU
KRANJ**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**THE EVALUATION OF POSSIBILITIES FOR INTRODUCTION OF
PRIVATE FOREST PROPERTY PLANS IN THE KRANJ FOREST
MANAGEMENT REGION**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2010

Diplomsko delo je zaključek univerzitetnega študija gozdarstva na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Opravljeno je bilo v skupini za urejanje gozdov in biometrijo. Podatki so bili pridobljeni z osebno vodenimi intervjuji z zasebnimi lastniki gozdov gozdnogospodarskega območja Kranj.

Študijska komisija Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Andreja Bončino, za recenzenta pa prof. dr. Jurija Diacija.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:

Član:

Član:

Datum zagovora:

Diplomsko delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisana se strinjam z objavo svoje naloge v polnem besedilu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddala v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Vesna Žepič

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	GDK 62+682(497.4 Kranj)(043.2=163.6)
KG	gozdna posest/zasebni gozdovi/posestna struktura/gospodarjenje/posestni načrt/ gozdni posestniki/gozdnogospodarsko načrtovanje/participacija/GGO Kranj
AV	ŽEPIČ, Vesna
SA	BONČINA, Andrej (mentor)
KZ	SI – 1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2010
IN	PRESOJA MOŽNOSTI ZA UVAJANJE NAČRTOV ZA ZASEBNO GOZDNO POSEST NA GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU KRANJ
TD	Diplomsko delo (univerzitetni študij)
OP	XI, 58 str., 15 pregl., 21 sl., 28 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	V prvem delu naloge smo raziskali analizo zasebne posesti v gozdnogospodarskem območju (GGO) Kranj, dosedanje gospodarjenje z gozdovi ter informiranost z za gospodarjenje pomembnimi informacijami. Izvedeno je bilo preko dvesto vodenih intervjujev z zasebnimi lastniki gozdov, rezultate analiz pa smo prikazali ločeno po velikostnih in socialnoekonomskih kategorijah. Gospodarjenje v zasebnih gozdovih GGO Kranj kaže na razkorak med načrtovanimi in izvedenimi gozdnogojitvenimi ukrepi kot posledica posestne razdrobljenosti (60 % lastnikov ima prostorsko razdrobljeno posest v povprečno treh kompleksih), pomanjkljive participacije v gozdarskem načrtovanju (le 6 % lastnikov potrjuje udeležbo javnih obravnav) in skromnega zanimanja lastnikov za inovativnejše postopke gospodarjenja. V drugem delu raziskave smo se osredotočili na presojo učinkovitosti in koristnosti načrta za gozdno posest. Odgovori kažejo, da je ta bolj zanimiv za večje gozdne posestnike. Interpretacije poznavanja, zanimanja in razumevanja posestnih načrtov se bistveno razlikujejo po velikostnih in socialnoekonomskih kategorijah posesti. Večja pripravljenost za pokritje dela stroškov izdelave posestnega načrta je odvisna od pričakovanih dohodkovnih koristi. Večji zasebni lastniki so od svojega gozda ekonomsko odvisni, zato se za večino zdi pridobitev posestnega načrta smiselna. Pri manjših zasebnih posestnikih je opazna nizka stopnja informiranosti o gozdnogospodarskih načrtih. Lastniki manjših zasebnih posesti bodo lahko tudi potencialni uporabniki posestnega načrta, če bo javna gozdarska služba spremenila dosednji odnos.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Gth
DC FDC 62+682(497.4 Kranj)(043.2=163.6)
CX Forest property/private forests/land holding structure/management/forest property plan/forest landowners/forest management planning/participation/FMR Kranj
AU ŽEPIČ, Vesna
AA BONČINA, Andrej (supervisor)
PP SI – 1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Departement of Forestry and Renewable Forest Resources
PY 2010
TI THE EVALUATION OF POSSIBILITIES FOR INTRODUCTION OF PRIVATE FOREST PROPERTY PLANS IN THE KRANJ FOREST MANAGEMENT REGION
DT Graduation Thesis (University studies)
NO XI, 58 p., 15 tab., 21 fig., 28 ref.
LA sl
AL sl/an
AB Research in the first part describes the analysis of private property in the Forest Region (GGO) Kranj, forest management and availability of informations, important for forest management. Personally, we visited 201 private owner, conducted interviews with each of them and analyzed the results separately by size and socioeconomic categories. Management of private forests GGO Kranj shows the gap between planned and realized silvicultural measures as a result of fragmentation of property (60 % of owners property based on three complexes), the lack of participation in forest planning (only 6 % private owners participate in public hearings) and modest interest owners for innovative management procedures. In the second part, we focused on evaluations of effectiveness and utility of forest property plans, which shows significantly better results in major private owners (13.4 %). Interpretations of knowledge, interest and understanding of forest property plans we have identified according to the size and socio-economic categories of property. Increased willingness to cover part of costs for the forest property plan depends on what the benefits of the incomes are. Major private owners who are economically dependent on their forest, seems to acquire the property plan is reasonable. For smaller private owners we can perceive a very low level of information available on forest management plans. Potential users of the forest property plans will also be small private owners, if public forestry service will change the attitude and paying more attentions toward them.

KAZALO VSEBINE

	str.
KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA (KDI)	II
KEY WORDS DOCUMENTATION (KWD).....	III
KAZALO VSEBINE	IV
KAZALO PREGLEDNIC	VI
KAZALO SLIK	VIII
KAZALO PRILOG	X
OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	XI
1 UVOD	1
2 DOSEDANJE RAZISKAVE	3
3 NAMEN RAZISKAVE	6
4 PREDSTAVITEV GOZDNOGOSPODARSKEGA OBMOČJA KRANJ	7
5 METODE DELA	9
6 REZULTATI.....	11
6.1 ZNAČILNOSTI GOZDNIH POSESTNIKOV GOZDNOGOSPODARSKEGA OBMOČJA KRANJ	11
6.1.1 Struktura zasebne gozdne posesti in socialnoekonomske kategorije	11
6.1.2 Starostna in izobrazbena struktura zasebnih posestnikov.....	13
6.1.3 Poznavanje mej gozdne posesti in oddaljenost gozdnih parcel.....	15
6.1.4 Posestna razdrobljenost	16
6.2 GOSPODARJENJE Z ZASEBNIMI GOZDOVI NA GGO KRANJ	17
6.2.1 Izvajanje del in pomembnost gozda v dohodkovnem smislu	17
6.2.2 Gospodarjenje zasebnih posestnikov ter delo v tujem gozdu.....	19
6.2.3 Nakup in prodaja gozda.....	20
6.2.4 Količina poseka	21

6.2.5	Realizacija del.....	22
6.3	PRESOJA ZANIMANJA ZA POSESTNI NAČRT	23
6.3.1	Razpoložljivost za gospodarjenje pomembnih informacij	23
6.3.2	Poznavanje načrtov za gospodarjenje in pojma posestni načrt.....	24
6.3.3	Povezovanje zasebnih lastnikov gozdov	27
6.3.4	Participacija zasebnih lastnikov v gozdarskem načrtovanju GGO Kranj.....	29
6.3.5	Pripravljenost prispevanja dela stroškov za izdelavo posestnega načrta in presoja koristnosti načrta za gozdno posest.....	30
7	RAZPRAVA.....	33
8	SKLEPI	39
9	POVZETEK.....	40
10	VIRI	42
	ZAHVALA	46
	PRILOGE.....	48

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Število anketiranih gozdnih posestnikov po velikostnih razredih zasebne gozdne posesti na GGO Kranj	10
Preglednica 2: Povprečna površina gozdnih posesti v zasebni lasti anketiranih lastnikov, število gozdnih parcel povprečno in na hektar, poznavanje mej gozdnih posesti po odstotkih anketiranih lastnikov glede na velikostne kategorije.....	11
Preglednica 3: Posestna sestava anketiranih lastnikov gozdov glede na velikost in socialnoekonomsko kategorijo. Odgovori anketirancev so izraženi v odstotkih.	12
Preglednica 4: Starostna struktura in struktura po spolu (v % anketiranih lastnikov) glede na velikostne kategorije posesti.....	14
Preglednica 5: Število anketirancev glede na izobrazbeno strukturo po velikostnih kategorijah	14
Preglednica 6: Gospodarjenje in ekonomska odvisnost od gozdne posesti anketiranih zasebnih lastnikov po velikostnih kategorijah posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih	17
Preglednica 7: Vprašanje gospodarnega ravnanja z zasebnimi gozdovi in analiza dela v tujem gozdu. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih	19
Preglednica 8: Promet z gozdnimi zemljišči anketiranih zasebnih lastnikov GGO Kranj. Vrednosti v preglednici so odstotki anketirancev	21
Preglednica 9: Posek (m ³ /leto) in (m ³ /ha/leto) po velikostnih kategorijah gozdne posesti v obdobju desetih let.....	22
Preglednica 10: Realizacija del po velikostnih kategorijah zasebnih posesti anketiranih lastnikov GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih.....	
Preglednica 11: Razpoložljivost informacij za ustrezno gospodarjenje na zasebni gozdni posesti glede na velikostne kategorije lastnikov gozdov GGO Kranj. Vrednosti v preglednici so odstotki anketirancev	24
Preglednica 12: Poznavanje detajlnih gojitvenega in posestnega načrta med anketiranimi lastniki gozdov glede na velikostne kategorije posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih	25

Preglednica 13: Poznavanje gojitvenega in posestnega načrta med anketiranimi lastniki gozdov glede na socialnoekonomski tip posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih	26
Preglednica 14: Sodelovanje zasebnih posestnikov v javnih obravnavah gozdnogospodarskih načrtov socialnoekonomskem tipu kmetij. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih.....	30
Preglednica 15: Pripravljenost za pokritje dela stroškov načrtovanja in izvedbe posestnega načrta po velikostnih kategorijah zasebnih posesti. Odgovori anketirancev (v % in €) so prikazani po vsebinskih sklopih	31

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Lega GGO Kranj in razdelitev na krajevne enote (desno) (ZGS, 2010).....	7
Slika 2: Primer varovalnega predalpskega visokogorskega bukovega gozda v GGE Kokra (Foto: Žepič V., 21.05.2010)	8
Slika 3: Primer ostarele kmetije po socialnoekonomskem tipu posesti, Črni Vrh (Foto: Žepič V., 25.09.2009).....	12
Slika 4: Primer čiste kmetije po socialnoekonomskem tipu posesti, Podbrezje (Foto: Žepič V., 23.05.2010).....	13
Slika 5: Izobrazbena struktura anketiranih lastnikov zasebnih gozdov glede na socialno ekonomsko kategorijo posesti GGO Kranj.....	15
Slika 6: Oddaljenost gozdnih parcel od dejanskega bivališča zasebnih lastnikov v skupnem vzorcu anketiranih na GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih.....	16
Slika 7: Prostorska zaokroženost gozdnih posesti zasebnih lastnikov v skupnem vzorcu anketiranih na GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih.....	16
Slika 8: Razlogi za izvajanje sečnje v zasebnih gozdovih po velikostnih kategorijah.....	18
Slika 9: Glavni razlogi za izvajanje sečnje v zasebnih gozdovih vseh anketiranih lastnikov GGO Kranj v odstotkih	18
Slika 10: Opravljanje gozdarskih del v tujem gozdu po socialnoekonomskem tipu posesti.....	20
Slika 11: Promet z gozdnimi zemljišči po socialnoekonomskem tipu kmetije	21
Slika 12: Razpoložljivost informacij za ustrezno gospodarjenje na zasebni gozdni posesti glede na velikostne kategorije lastništva GGO Kranj	24
Slika 13: Večja realizacija sečnje po predhodnjem ekonomskem ovrednotenju glede na velikostne kategorije zasebne posesti	26
Slika 14: Večja realizacija sečnje po predhodnjem ekonomskem ovrednotenju glede na socialnoekonomski tip zasebne posesti	27
Slika 15: Povezovanje lastnikov po velikostnih kategorijah posesti	28
Slika 16: Povezovanje lastnikov po socialnoekonomskem tipu posesti.....	28
Slika 17: Razlogi za povezovanje anketiranih zasebnih lastnikov gozdnogospodarskega območja Kranj po velikostnih kategorijah posesti	29

Slika 18: Participacija lastnikov GGO Kranj v postopkih sprejemanja različnih načrtov in udeležitev javnih razgrnitev gozdnogospodarskih načrtov po velikostnih kategorijah posesti	30
Slika 19: Interes za pridobitev posestnega načrta po velikostnih kategorijah posesti.....	32
Slika 20: Interes za pridobitev posestnega načrta po socialnoekonomskem tipu posesti....	32
Slika 21: Pripravljenost za pokritje dela stroškov načrtovanja in izvedbe posestnega načrta po socialnoekonomskem tipu zasebne posesti.....	32

KAZALO PRILOG

	str.
Priloga A.....	48

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

GGE: gozdnogospodarska enota

GGN: gozdnogospodarsko načrtovanje

GGO: gozdnogospodarsko območje

MAX: največje

MEAN: povprečno

MIN: najmanjše

NGP: načrt za gozdno posest

OE: območna enota

ZGS: Zavod za gozdove Slovenije

p: tveganje

χ^2 : hi kvadrat – porazdelitev v statistiki

1 UVOD

V zasebnih gozdovih Slovenije se v zadnjem času nakazuje velik razkorak med načrtovanimi in dejansko realiziranimi gozdnogojitvenimi ukrepi (Diaci in Greccs, 2003). Problematika je sicer aktualna že dalj časa (Winkler, 1970; Funkl, 1976) in nas vzpodbuja k analizi razmer v zasebnih gozdovih, iskanju možnosti za intenziviranje gospodarjenja ter vključevanju zasebnih lastnikov gozdov v načrtovanje ne glede na velikost gozdne posesti. Na gospodarjenje z gozdovi ter konkurenčnost zasebnega sektorja gozdarstva poleg naravnih dejavnikov vplivajo tudi družbeni procesi. Ti so na primer povezani z drobljenjem in zmanjševanjem velikosti zasebne gozdne posesti, kar posredno vpliva tudi na nizko konkurenčno sposobnost zasebnih gozdov. Podrobne analize razmer gospodarjenja na manjših gozdnih posestih bi lahko nakazovale na zapostavljanje, predvsem pa na neinformiranost lastnika s strani javne gozdarske službe. Zaradi prevladujoče razdrobljene posesti in velikega razpona velikostnih kategorij je vsako takšno nepravilnost potrebno razjasniti. Vzajemno sodelovanje zasebnih lastnikov gozdov in javne gozdarske službe je namreč pogoj za učinkovito trajnostno, sonaravno in večnamensko gospodarjenje z gozdovi, kar ugotavlja tudi Beguš (2005). Možni ukrepi se kažejo v bolj načrtnem, predvsem pa selektivnem obravnavanju lastnikov gozdov, večji uporabi participativnih metod, sodobnih tehnik komuniciranja, lastnikovim potrebam prilagojenih programih izobraževanja, realnem, racionalnem in na izvedbeni ravni lastniku zasebnih gozdov prilagojenem načrtovanju.

Glavne probleme gospodarjenja z zasebnimi gozdovi lahko opredelimo kot: nizka stopnja izvajanja gozdnogojitvenih ukrepov, slabo sodelovanje z načrtovalci in revirnimi gozdarji, nerazumevanje in posledično nizka uporabna vrednost načrtov za zasebne lastnike. Potrebno je torej poiskati oblike načrtovanja, ki bodo bolj primerne za lastnike gozdov in ena od možnosti je načrt za gozdno posest. Z načrtom za gozdno posest želimo lastniku dejansko glede na individualne posebnosti posesti, ekološke in socialne omejitve in njegove zahteve prikazati scenarij vsega dogajanja na posesti v določenem obdobju (Ficko, 2002). Približamo mu možnosti uvajanja načrta za gozdno posest v prakso slovenskega gozdarskega načrtovanja kot eno izmed alternativ za aktivnejše usmerjanje razvoja

zasebnih gozdov. Načrt za gozdni obrat lastniku predstavlja temeljni dokument, ki mu pokaže stanje gozda, razvojne možnosti, cilje in smernice ter ekonomsko ovrednoti gospodarjenje. Lastnik se lahko tako smotrno odloči za spremljanje razvoja proizvodnih sredstev gozda, vsako odločitev lahko analizira v finančnem smislu. Cilji lastnika so osnova za določitev strateškega cilja gozdnega obrata. Velika večina zasebnih lastnikov gozdov verjetno ni seznanjena z obstoječimi načrti niti ni dovolj obveščena o aktualnih novostih in možnostih participacije pri izdelavi načrtov s strani javne gozdarske službe, kar bi zagotovo pripomoglo k večjemu zanimanju ali celo pripravljenosti prispevati del stroškov za samo izdelavo posestnega načrta. S pridobitvijo celostne podobe o stanju in usmeritvah na zasebni gozdni posesti bi individualni lastniki namreč izboljšali pregled nad svojimi parcelami, pravičnimi možnostmi, gojitvenimi in varstvenimi deli, stanjem gozda in potrebnimi ukrepi za doseg zastavljenih ciljev. Potrebe lastnikov in s tem tudi cilji gospodarjenja se zagotovo spreminjajo glede na velikost posesti. Pri večjih zasebnih lastnikih gozdov lahko pričakujemo večje zanimanje za posestne načrte, ti so namreč od svoje gozdne posesti največkrat finančno odvisni in gozd, kot njihovo zasebno lastnino, upravljajo pretežno sami.

2 DOSEDANJE RAZISKAVE

Na temo načrtov za gozdno posest (NGP) so bile izdelane nekatere diplomske naloge pod mentorstvom prof. Winklerja in prof. Bončine. Prikazujejo nam različno podrobno izdelane NGP ali gospodarske načrte za individualne posestne obrate. Tovrstne analize zasebnih posestnikov vključujejo tako pozitivne kot negativne presoje posestnih načrtov.

Koncept načrta za gozdno posest so obravnavali Papler-Lampe in sodelavci (2004). Temelji raziskave so bili na primeru švicarskega načrta za gozdni obrat in dosedanje izkušnje pri izdelavi posestnih načrtov na gozdnogospodarskem območju (GGO) Bled. Predstavili so vsebinske poudarke prihodnjih posestnih načrtov, praktične izkušnje pri njihovem nastajanju in tudi dileme, ki so se pojavile. Načrt za gozdno posest po njihovem mnenju ne predstavlja prav posebne ravni v gozdarskem načrtovanju, kljub temu pa se je v praksi izkazalo, da je to izredno učinkovit pripomoček, ko lahko lastnik v posameznih fazah sodeluje z javno gozdarsko službo, soodloča pri postavitvi ciljev gospodarjenja in nosi odgovornost za realizacijo načrtovanega.

Mori (2004) v svoji razpravi nazorno opisuje problematiko dosedanjega nezadostnega sodelovanja lastnikov gozdov pri izdelavi gozdarskih načrtov na vseh ravneh načrtovanja. Participacija lastnikov je milo rečeno pomanjkljiva. Do največjih odstopanj med načrtovanimi in izvedenimi deli prihaja na mali in razdrobljeni gozdni posesti v zasebni lasti. Za izboljšanje stanja bi se zagotovo moral v večji meri potruditi tako Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) kot tudi druge institucije. Z vidika narodnega gospodarstva zagotovo ni racionalno, če vsako leto v gozdu ostane presežek etata, ki bi moral, oziroma bi lahko bil posekan, ne da bi bil s tem oviran ali celo ogrožen nadaljnji razvoj gozdov. V svojem prispevku avtor poudarja povezovanje lastnikov gozdov, možnosti in načine za večjo vključitev gozdnih posestnikov kot vodilo pri gospodarjenju z gozdovi v celoten proces načrtovanja. Tudi Bončina in sodelavci (2004) so raziskali osnovne značilnosti participativnega načrtovanja v smislu večjega upoštevanja interesa javnosti, aktivnejše udeležbe in nadzora nad nosilci odločanja. V razpravi so se dotaknili predvsem neskladja med načrtovalci in uporabniki načrtov in pa sodelovanja z interesnimi skupinami, za katere se načrti tudi izdelujejo.

S problematiko izdelave načrta za gozdno posest se je podrobno ukvarjal tudi Ambrožič (2005). Predstavil in analiziral je nekatere posebnosti, zanimivosti in tudi slabosti posestnega načrta. S pomočjo ankete je analiziral poznavanje pojma posestni načrt, zanimanje lastnikov za izdelavo načrta ter pripravljenost prispevanja dela stroškov za samo izdelavo posestnega načrta in sicer v blejskem gozdnogospodarskem območju. V svoji nalogi je predstavil tudi sestavne dele posestnega načrta na primeru Kralove posesti. Njegova glavna ugotovitev je bila, da narašča zanimanje za izdelavo posestnega načrta z večanjem posesti, tudi pripravljenost prispevanja dela stroškov za izdelavo načrta je občutno večja pri zasebnikih, ki imajo v lasti 15 ha ali več gozda.

Načrt za gozdno posest in selektivno obravnavanje zasebnih lastnikov gozdov so podrobno obravnavali tudi Ficko in sodelavci (2005). Predlagali so namreč možnosti vključevanja posestnega načrta v sistem gozdarskega načrtovanja. Zasnovali so obliko in pomembne vsebinske dele načrta za gozdno posest ter predstavili različne možnosti izvedbenega načrtovanja na ravni oddelka oziroma odseka, za skupine lastnikov in tudi izvedbeno načrtovanje za individualnega lastnika gozda. Prav pri zadnji možnosti so avtorji izpostavili problem velikosti posesti, za katere bi bilo smiselno in možno izdelovati posestne načrte. Spodnja meja velikosti posesti, za katere naj bi se izdelovali načrti za posest, je v veliki meri povezana z minimalno obratovalno površino, ki se za skupinsko postopno gospodarjenje giblje nekje okoli 20 ha (Gašperšič, 1995). Načrte za gozdno posest pa ne moremo strogo vezati le na velikost posesti. Tudi na manjših posestih je mogoča izdelava načrta, če je izražen jasen in odločen interes zasebnega lastnika. Posestni načrt je lahko namreč ključni argument pri prepričevanju lastnika o nujnosti in koristnosti določenih opravil, ali v primerih, kjer se gozd prekomerno izkorišča in je prioriteta vlaganje v gozdove.

Mertelj in sodelavci (2005) nazorno opisujejo problematiko med načrtovanimi in dejansko izvedenimi ukrepi v zasebnih gozdovih v GGO Bled. Kljub strokovnemu načrtovanju, velikemu vloženemu trudu in prizadevanju se pričakovanja v zasebnem gozdu ne realizirajo. In prav takšna vzpodbuda je potrebna za analiziranje razmer v zasebnih gozdovih in iskanju možnosti za intenziviranje gospodarjenja z njimi. Avtorji ugotavljajo, da vzroki neusklajenosti izvirajo iz razdrobljenosti gozdnih posesti, visokih starosti

zasebnih lastnikov, vse manjše ekonomske odvisnosti lastnikov od gozda in številnih možnosti za zaslužek v drugih dejavnostih. Večina problematike pri gospodarjenju z zasebnimi gozdovi izvira iz posestne strukture zasebnih gozdov in razmer v širšem družbenem okolju. Ugotavljajo, da bo potrebno usklajeno delovanje celotne gozdarske stroke, tudi politike in pa seveda aktiven pristop javne gozdarske službe.

O tem, kaj dejanski lastniki zasebnih gozdov potrebujejo pri gospodarjenju, kakšne so njihove želje in interesi, v kolikšni meri so ažurno obveščeni o novostih, nadgradnjah, izboljšavah gozdnogospodarskega načrtovanja (GGN), o presoji koristnosti, uporabnosti in razumevanju obstoječih načrtov, nimamo nikakršnih podatkov. Ni izvedenih anket (izjemoma Ambrožič, 2005), raziskave o dejanskih lastnikovih potrebah in mnenjih o uporabnosti različnih načrtov (načrt GGE, gojitveni načrt, načrt za zasebno gozdno posest), pa so prevečkrat omejene, pomanjkljive in ne vsebujejo bistvenih informacij za izboljšanje gospodarjenja z zasebnimi gozdovi. Z nalogo želimo razjasniti problematiko gospodarjenja zasebnega sektorja na gozdnogospodarskem območju Kranj, pridobiti mnenja o koristnosti in uporabnosti načrtov za zasebne gozdne posesti ter razumeti potrebe zasebnih lastnikov za inovativnejše odločitve pri njihovem gospodarjenju z gozdovi.

3 NAMEN RAZISKAVE

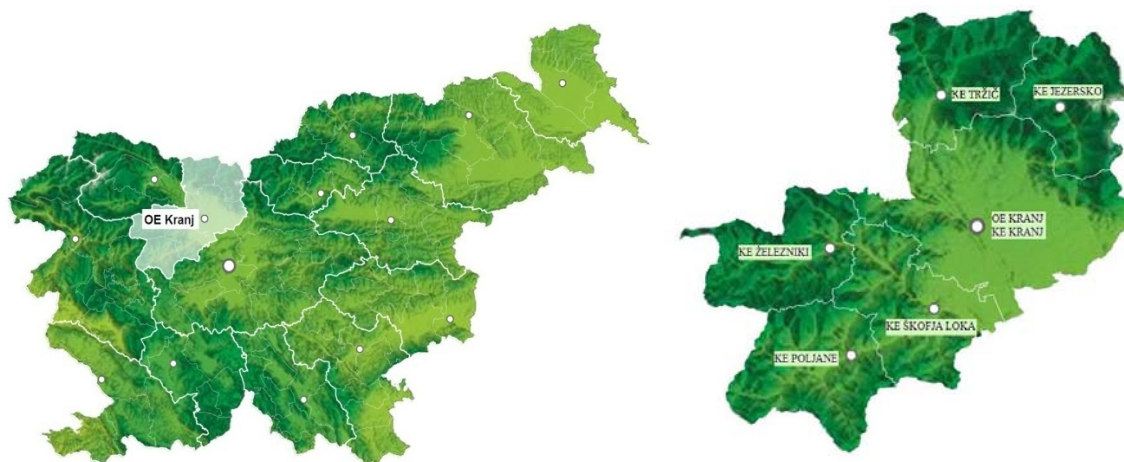
Za morebitno dopolnitev zasnove načrtovanja ali nadgradnjo gozdnogospodarskih načrtov je potrebno veliko znanja, predvsem pa veliko več časa posvetiti lastnikom gozdov, saj gospodarijo s kar tremi četrtinami slovenskih gozdov. Namen raziskave je presoja učinkovitosti, koristnosti in možnosti uvajanja načrtov za gozdno posest na zasebnih posestih lastnikov GGO Kranj ter ugotoviti, kakšni so interesi, možnosti in pripravljenost zasebnih posestnikov za uporabo posestnih načrtov.

Anketiranje je najbolj neposreden način pridobivanja informacij o lastnikih. Raziskava je sestavljena iz treh sklopov, in sicer: (a) splošne značilnosti zasebnih lastnikov gozdov GGO Kranj, (b) gospodarjenje na zasebnih posestih in (c) zanimanje za posestni načrt. V sklopu (a) smo se osredotočili na splošne značilnosti zasebnih lastnikov gozdov, ki nakazujejo potencialne uporabnike načrtov za njihove posesti. V sklopu (b) smo se osredotočili na dosedanje gospodarjenje zasebnih lastnikov, njihovo odvisnost od gozdnih posesti, realizacijo del v gozdovih in njihove potrebe v prihodnje. V sklopu (c) smo se osredotočili na presojo možnosti in pripravljenosti za uporabo, poznavanje gozdnogospodarskih načrtov, mnenja o koristnosti gospodarskega načrta za njihovo gozdno posest, informiranosti in participaciji pri sprejemanju posestnih načrtov. Analiza zasebnih lastnikov nam približa razumevanje dosedanjega gospodarjenja z zasebnimi gozdovi ter pokaže motiviranost in želje lastnikov zasebnega sektorja. Glavni cilji raziskave:

- analizirati zasebno posest na GGO Kranj;
- analizirati poznavanje pojma posestni načrt;
- analizirati dosedanje gospodarjenje;
- analizirati zanimanje lastnikov za izdelavo načrta;
- ugotoviti pripravljenost lastnikov za pokritje dela stroškov izdelave načrta.

4 PREDSTAVITEV GOZDNOGOSPODARSKEGA OBMOČJA KRANJ

Gozdnogospodarsko območje (GGO) Kranj leži v severozahodnem delu Slovenije alpskega in predalpskega sveta. Omejujejo ga tri druga gozdnogospodarska območja (Bled, Tolmin in Ljubljana). Teritorialno se območje deli na 6 krajevnih enot in 13 gozdnogospodarskih enot, katerih povprečna velikost je 4.613 ha (najmanjša 3.967 ha, največja 7.816 ha). Zajema gorati svet Karavank, Kamniških in Savinjskih Alp, hriboviti svet Škofjeloškega hribovja, dela Jelovice in Polhograjskih dolomitov ter ravninski svet Kranjskega in Sorškega polja. Prevladuje razgiban povirni tip rečnoledeniškega reliefa. Nanj so močno vplivale reke Sava, Tržiška Bistrica, Kokra, Poljanska in Selška Sora. Podnebje v območju zaznamuje prepletanje zmerne alpskega in vlažnega celinskega podnebja z občasnimi vplivi sredozemskega podnebja, kar se kaže tudi v temperaturnih razlikah (Kranj 10°C, Javorje 8°C, Krvavec 3°C). Povprečne letne padavine se gibljejo med 1450 mm na ravnini in 2200 mm v gorah.

Slika 1: Lega GGO Kranj in razdelitev na krajevne enote (desno) (ZGS, 2010)

Celotna površina GGO Kranj obsega 107.651 ha od tega pokrivajo gozdovi kar 66,2 % površine. Od skupne površine gozdov zajemajo največji delež zasebni gozdovi (82,1 %), sledijo jim državni (15,1 %), ostale površine gozdov pa so v lasti pravnih oseb in občin. Ker proces denacionalizacije še ni povsem zaključen, lahko pričakujemo, da se bo delež zasebnih gozdov v prihodnje še povečal. Delno je vzrok povečanju površine zasebnih gozdov tudi sprememba metodologije določanja gozdne površine (nove zakonske osnove,

digitalni orto-foto posnetki) ter zaraščanje kmetijskih površin. V območju predstavlja naravno vegetacijo do zgornje gozdne meje alpski bukov gozd (*Anemone–Fagetum*). Nad zgornjo gozdno mejo pa ruševje prehaja v alpinske trate (do 2000 m nadmorske višine). Povprečni letni prirastek vseh gozdov v območju je 6,63 m³/ha, lesna zaloga pa 271,2 m³/ha, od tega 65 % prispevajo iglavci, 35 % pa listavci.

Glede na kategorije gozdov v GGO Kranj prevladujejo večnamenski gozdovi (84,7 %), sledijo jim varovalni gozdovi (9,0 %), gozdovi s posebnim namenom predstavljajo 5,8 % gozdov, v katerih so dovoljeni gozdnogospodarski ukrepi, vendar je gospodarjenje prilagojeno socialnim in ekološkim funkcijam. Najmanjši odstotek (0,5 %) predstavljajo gozdni rezervati, v katerih gozdnogospodarski ukrepi niso dovoljeni.

Slika 2: Primer varovalnega predalpskega visokogorskega bukovega gozda v GGE Kokra (Foto: Žepič V., 21.05.2010)

5 METODE DELA

V raziskavi smo uporabili metodo anketiranja, v obliki osebno vodenega intervjuja. Pregledali smo razne do sedaj uporabljene anketne vprašalnike in izvedene raziskave o podobnih tematikah. Osredotočili smo se predvsem na anketo, ki jo je izvedel Zavod za gozdove Slovenije, Območne enote Bled, v svoji diplomski nalogi pa uporabil Ambrožič (2005). Ta anketni vprašalnik je služil kot pomoč pri izdelavi anketnih vprašanj. Večina vprašanj je bila zaprtega tipa, kar pomeni, da so anketiranci izbirali odgovore izmed ponujenih možnosti, nekaj vprašanj pa je bilo odprtega tipa, kjer so anketiranci s svojimi besedami opisno odgovarjali na vprašanje (samoocenjevanje) (Priloga A). Vprašanja so bila oblikovana tako, da smo lahko z odgovori analizirali lastnika gozda, njegov odnos do gozda in razmere na domačiji (z besedo domačija označujemo tudi kmetije). Vprašalnik je bil sestavljen iz več sklopov vprašanj. Vseboval je poglavja o (a) splošnih značilnostih anketirancev, (b) dosedanjem gospodarjenju zasebnih lastnikov GGO Kranj in (c) interesu sprejemanja posestnega načrta.

Vzorec zasebnih lastnikov gozdov je bil oblikovan naključno (stratificirano slučajnostno vzorčenje) na podlagi geodetske podatkovne zbirke podatkov. Število anketiranja, ki bi zadostovalo kvalitetni analizi in interpretaciji odgovorov je bilo 200 anketiranja, torej 50 opravljenih anket s posameznimi lastniki gozdov GGO Kranj znotraj štirih velikostnih kategorij posesti. Več opravljenih anketiranja od načrtovanih je posledica uspešne vzpostavitve kontakta z lastnikom gozda. V takšnih primerih smo opravili dodatna anketiranja, ne glede na to, koliko anketiranja je v določeni prostorski enoti velikostne kategorije posesti že opravljeno. Anketiranje je trajalo od konca poletja 2009 do sredine meseca februarja 2010. Za izvedbo enega vodenega intervjuja smo povprečno porabili okoli 15 do 30 minut, veliko časa smo potrebovali za vožnje do izbranih gozdnih posestnikov. Gozdne posestnike smo anketirali na celotnem GGO Kranj, ker smo želeli zagotoviti čim bolj heterogeno populacijo lastnikov zasebnih gozdnih posesti po velikostnih kategorijah. Anketiranje je potekalo v obliki vodenega intervjuja na domu

lastnika gozda. Osebno smo obiskali 201 lastnika gozda. Anketirali smo lastnike v štirih velikostnih kategorijah (Preglednica 1). Uspeh terenskega anketiranja je bil 100 %. Vnos podatkov je potekal v računalniškem programu Microsoft Excel, zbrane podatke pa smo analizirali s pomočjo standardnih statističnih metod.

Preglednica 1: Število anketiranih gozdnih posestnikov po velikostnih razredih zasebne gozdne posesti na GGO Kranj

OZNAKA	VELIKOST (ha)	ŠTEVILO ANKETIRANIH
M	1 - 4,9	50
L	5 - 14,9	51
XL	15 - 30	50
XXL	Nad 30	50
SKUPAJ		201

6 REZULTATI

6.1 ZNAČILNOSTI GOZDNIH POSESTNIKOV GOZDNOGOSPODARSKEGA OBMOČJA KRANJ

6.1.1 Struktura zasebne gozdne posesti in socialnoekonomske kategorije

Najmanjše gozdne posesti, katerih povprečna površina je 2,51 ha, imajo največ parcel. Takšen trend zaznamo tudi pri zasebnih lastnikih XL velikostne kategorije. Največjo povprečno površino gozdne posesti dosegajo lastniki velikostne kategorije XXL (57,44 ha), njihova gozdna posest pa je razdeljena v povprečju na kar 9 parcel. Poznavanje mej gozdnih posesti se je izkazalo za izredno uspešno. V 87 % zasebni lastniki znajo določiti meje svojih gozdnih posesti. V najmanjši velikostni kategoriji (M) je 22 % takšnih, ki mej svoje gozdne posesti ne poznajo. Gre torej za jasno izraženo problematiko razdrobljenosti zasebnih gozdnih posesti (preglednica 2).

Preglednica 2: Povprečna površina gozdnih posesti v zasebni lasti anketiranih lastnikov, število gozdnih parcel povprečno in na hektar, poznavanje mej gozdnih posesti po odstotkih anketiranih lastnikov glede na velikostne kategorije

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	VELIKOST GOZDNE POSESTI	POZNAVANJE MEJ GOZDNE POSESTI			ŠTEVILO GOZDNIH PARCEL	POVPREČNA VELIKOST PARCELE
	ha	DA	NE	DELOMA	POVPREČNO	ha
M	2,51	78	0	22	5,8	0,43
L	8,24	96	0	4	2,52	3,27
XL	18,56	84	0	16	6,58	2,82
XXL	57,44	90	0	10	9,00	6,38
SKUPAJ	21,62	87	0	13	5,98	3,62

Ugotovili smo, da v M kategoriji največji odstotek anketiranih lastnikov spada v nekmetsko posest, v L kategoriji mešano in ostarelo kmetsko posest, v XL kategoriji prav tako mešano kmetsko posest in v XXL kategoriji čisto kmetijo (preglednica 3). Ugotavljamo, da je z naraščanjem velikosti posesti povezano gospodarjenje od neaktivnih proti aktivnim kmečkim gospodarstvom.

Preglednica 3: Posestna sestava anketiranih lastnikov gozdov glede na velikost in socialnoekonomsko kategorijo. Odgovori anketirancev so izraženi v odstotkih.

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	SOCIALNO – EKONOMSKI TIP			
	ČISTA KMETIJA	MEŠANA KMETIJA	OSTARELA KMETIJSKA POSEST	NEKMETIJSKA POSEST
	%	%	%	%
M	19,40	18,40	50,00	73,70
L	14,50	34,20	33,30	5,30
XL	19,40	30,70	16,70	10,50
XXL	46,80	16,70	0,00	10,50
SKUPAJ	100,00	100,00	100,00	100,00

Slika 3: Primer ostarele kmetije po socialnoekonomskem tipu posesti, Črni Vrh (Foto: Žepič V., 25.09.2009)

Slika 4: Primer čiste kmetije po socialnoekonomskem tipu posesti, Podbrezje (Foto: Žepič V., 23.05.2010)

6.1.2 Starostna in izobrazbena struktura zasebnih posestnikov

Povprečna starost anketiranih posestnikov v anketi je 59 let, maksimalna 85 let, minimalna starost pa 30 let. Analizirani podatki kažejo na heterogeno populacijo lastnikov glede na starost. Občutno večji odstotek anketiranih zasebnih lastnikov gozdov je bilo moškega spola, torej so kmetije in gozdovi v pretežni lasti moških (84,1 %) (preglednica 4). Posestniki velikostne kategorije XXL imajo v večini opravljeno poklicno ali srednjo šolo, posestniki kategorije XL in L prav tako poklicno izobrazbo, le v velikostni kategoriji M je nekaj anketirancev z višjo in univerzitetno izobrazbo (preglednica 5). Razdelitev po socialno-ekonomskem tipu nam kaže, da imajo zasebni posestniki, ki gospodarijo na čisti kmetiji, v večjem številu poklicno izobrazbo, zasebniki z lastništvom mešanih kmetij v večjem delu poklicno in srednjo šolo, lastniki ostarelih kmetijskih posesti nedokončano osnovno šolo in zasebni lastniki, ki se ne ukvarjajo s kmetovanjem, imajo v večini srednjo, višjo strokovno in univerzitetno izobrazbo (slika 5). Z analizo anket smo ugotovili, da se s spreminjanjem tipov posesti od čiste kmetije proti kmetijsko neaktivni posesti spreminja

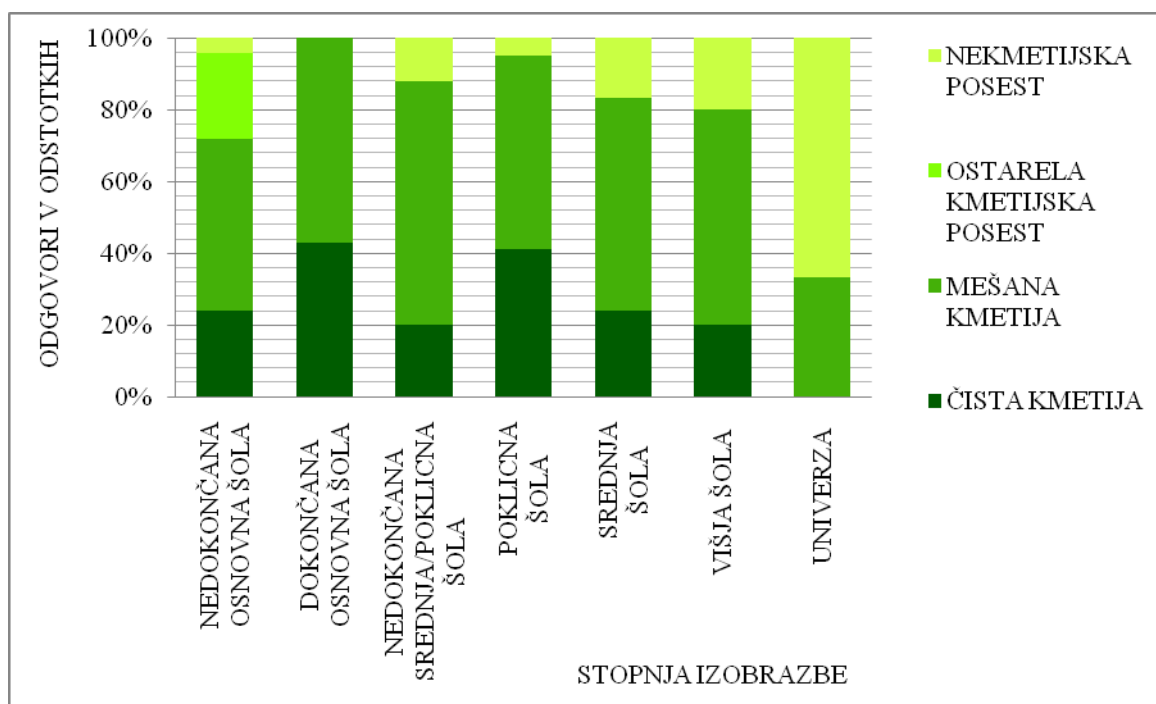
tudi dosežena izobrazba lastnikov. Večji posestniki čistih in mešanih kmetij v povprečju dosegajo poklicno in srednjo izobrazbo, lastniki nekmetijskih posesti pa praviloma višjo in univerzitetno izobrazbo.

Preglednica 4: Starostna struktura in struktura po spolu (v % anketiranih lastnikov) glede na velikostne kategorije posesti

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	POVPREČNA STAROST (leta)	SPOL	
		M	Ž
		%	%
M	61	19,40	5,50
L	58	22,40	3,00
XL	58	21,00	3,50
XXL	59	20,90	4,00
SKUPAJ	59	84,10	15,90

Preglednica 5: Število anketirancev glede na izobrazbeno strukturo po velikostnih kategorijah

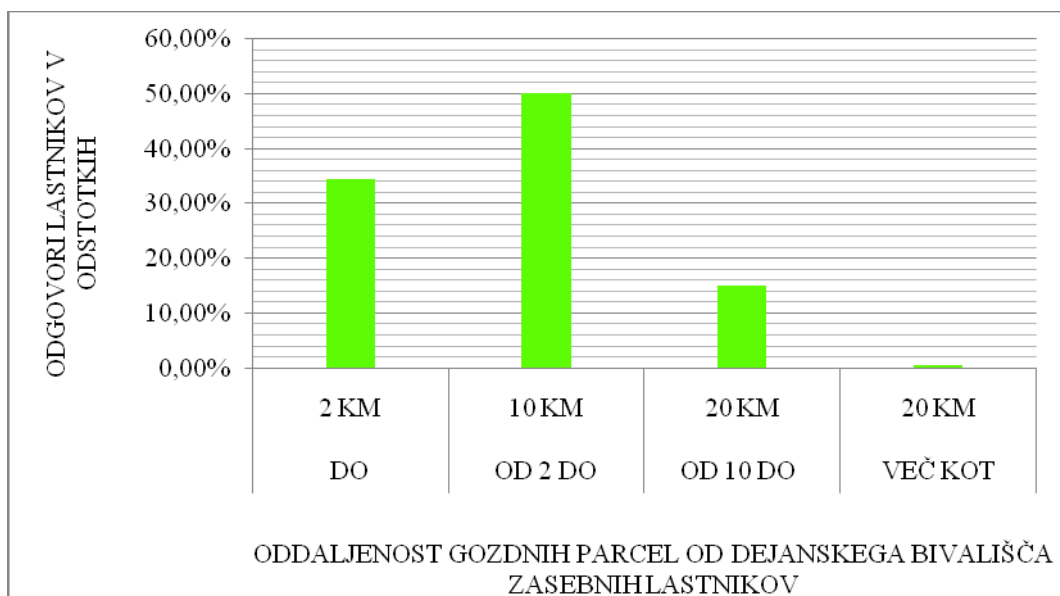
VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	IZOBRAZBA						
	Nedokončana osnovna šola	Dokončana osnovna šola	Nedokončana srednja/poklicna šola	Poklicna šola	Srednja šola	Višja šola	Univerza
M	9	9	8	8	8	5	3
L	9	5	7	18	9	3	0
XL	4	6	5	15	17	3	0
XXL	3	8	5	22	8	4	0
SKUPAJ	25	28	25	63	42	15	3

Slika 5: Izobrazbena struktura anketiranih lastnikov zasebnih gozdov glede na socialno ekonomsko kategorijo posesti GGO Kranj

6.1.3 Poznavanje mej gozdne posesti in oddaljenost gozdnih parcel

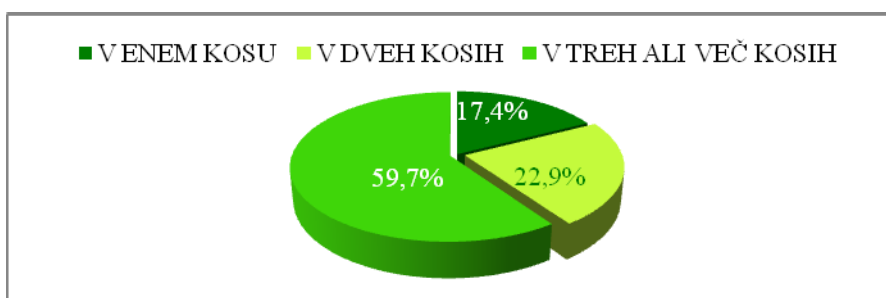
Glede poznavanja mej gozdnih posesti smo lahko ugotovili, da poleg večjih posestnikov, ki zelo dobro poznajo, kje tečejo meje njihovih gozdnih posesti, tudi zasebni lastniki manjših velikostnih kategorij deloma ali pa v celoti poznajo meje, ne znajo pa jim določiti natančne lokacije. Oddaljenost gozdnih parcel od dejanskega bivališča zasebnih posestnikov je v povprečju nekje od 2 do 10 km (slika 6).

Slika 6: Oddaljenost gozdnih parcel od dejanskega bivališča zasebnih lastnikov v skupnem vzorcu anketiranih na GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih.

6.1.4 Posestna razdrobljenost

Glede posestne razdrobljenosti smo ugotovili, da tudi GGO Kranj ne odstopa od splošnih ugotovitev o slovenski razdrobljenosti gozdnih posesti, število lastnikov namreč zaradi delitev posesti ob dedovanju stalno narašča. Za gospodarjenje z gozdovi in načrtovanje ukrepov je zaokrožena površina gozdne posesti pomembnejša kot posamezna parcela. Najpogosteje ima lastnik svojo posest razdrobljeno na treh kompleksih (59,7 % vseh lastnikov), kar je zelo neugodno za gospodarjenje predvsem v najmanjših velikostnih kategorijah (M in L) (slika 7). V povprečju je šest gozdnih parcel v lasti ali solasti zasebnih posestnikov.

Slika 7: Prostorska zaokroženost gozdnih posesti zasebnih lastnikov v skupnem vzorcu anketiranih na GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih

6.2 GOSPODARJENJE Z ZASEBNIMI GOZDOVI NA GGO KRANJ

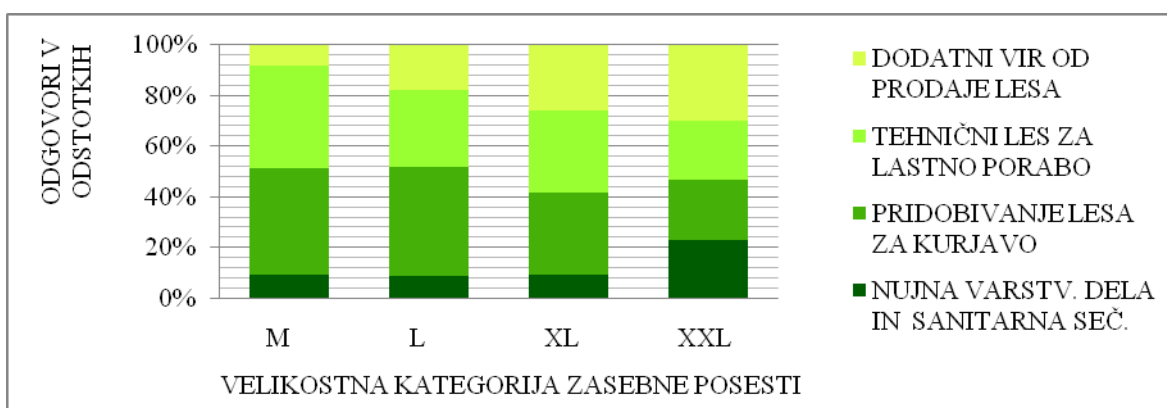
6.2.1 Izvajanje del in pomembnost gozda v dohodkovnem smislu

Dejanski lastniki, ki gospodarijo na svoji gozdni posesti in so v indeksu gozdnih posestnikov vpisani kot zemljiško knjižni lastniki gozda, predstavljajo kar 83 % vseh anketiranih. Zasebni posestniki izvajajo sečnjo in negovalna dela na celotni ali pretežni površini (več kot 75 %) svoje gozdne posesti.

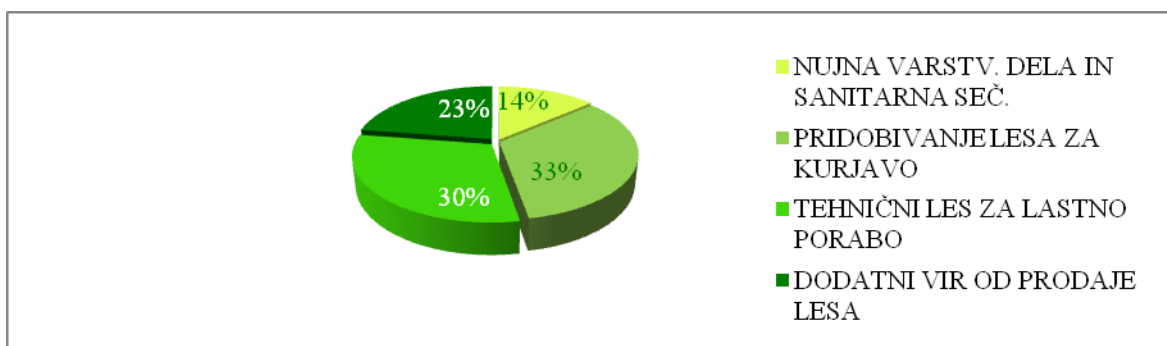
Preglednica 6: Gospodarjenje in ekonomska odvisnost od gozdne posesti anketiranih zasebnih lastnikov po velikostnih kategorijah posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih

VELIKOSTNA KATEGORIJA POSESTI	GOSPODARJENJE PO POVRŠINI CELOTNE POSESTI				
	NE GOSPODARI	MANJŠI % < 25 %	POLOVICA 50%	CELOTNA > 75 %	
M	6,00	5,50	1,50	11,90	
L	1,00	2,50	5,50	16,40	
XL	0,00	1,00	6,50	17,40	
XXL	0,00	0,50	2,00	22,40	
SKUPAJ	7,00	9,50	15,40	68,20	
VELIKOSTNA KATEGORIJA POSESTI	GOSPODARJENJE Z GOZDOM ZAGOTAVLJA				
	NOBENIH DOHODKOV	OBCASNI VIR DOHODKA	< 50 % DOHODKA	50% DOHODKA	> 50 % DOHODKA
M	15,90	8,50	0,50	0,00	0,00
L	5,50	16,40	3,00	0,00	0,50
XL	3,00	15,90	2,00	2,50	1,50
XXL	0,00	5,50	3,50	2,50	13,40
SKUPAJ	24,40	46,30	9,00	5,00	15,40
VELIKOSTNA KATEGORIJA POSESTI	POGOSTNOST IZVAJANJA SEČNJE				
	SEČNJA SE NE IZVAJA	VSAKO LETO	VSAKIH NEKAJ LET	ENKRAT NA 10 LET	MANJ POGOSTO
M	4,97	7,46	9,45	0,00	2,99
L	1,00	12,94	10,45	0,00	1,00
XL	0,50	16,42	7,96	9,00	0,00
XXL	0,00	22,89	1,99	0,00	0,00
SKUPAJ	6,47	59,70	29,85	9,00	3,98

Skoraj polovici anketiranih zasebnih posestnikov (46,3 %) gospodarjenje z gozdom predstavlja le občasen vir dohodka. Večji posestniki (velikostna kategorija XXL) so v dohodkovnem smislu odvisni od prihodkov iz gozda, saj jim gozd zagotavlja več kot polovico rednih dohodkov. Sečnjo izvajajo vsako leto z namenom pridobitve glavnega vira dohodka od prodaje lesa, redno izvajajo tudi sanitarne sečnje in negovalna dela (slika 8). Ravno nasprotno pa malim posestnikom (1-4,9 ha) njihov gozd ne predstavlja pravih nobenih dohodkov, niti niso ekonomsko odvisni od njihove lastnine, zato sečnje ne izvajajo ali pa svojo gozdno posest uživajo zgolj v primeru občasnih potreb po tehničnem lesu za lastno uporabo ali za pridobivanje lesa za kurjavo. Večini posestnikom srednjih velikostnih kategorij (L in XL) gozdna posest pomeni občasen vir dohodka, torej sečnjo izvajajo zgolj po potrebi, vsakih nekaj let (preglednica 6). Glede na analizo vseh odgovorov lahko kot glavna razloga za sečnjo opredelimo pridobivanje lesa za kurjavo in pridobivanje tehničnega lesa za lastno porabo (slika 9).

Slika 8: Razlogi za izvajanje sečnje v zasebnih gozdovih po velikostnih kategorijah

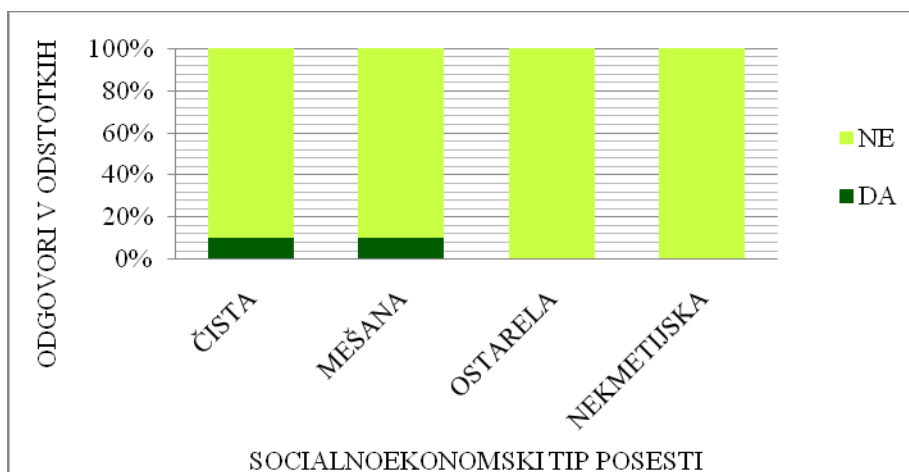
Slika 9: Glavni razlogi za izvajanje sečnje v zasebnih gozdovih vseh anketiranih lastnikov GGO Kranj v odstotkih

6.2.2 Gospodarjenje zasebnih posestnikov ter delo v tujem gozdu

Večina anketiranih meni, da s svojim gozdom ravna gospodarno. Presenetljivo je, da v velikostni kategoriji L 6 % lastnikov celo meni, da bi v svojem gozdu lahko sekali več, če bi imeli ustrezno mehanizacijo in bi se jim takšna investicija obrestovala. Večji posestniki (nad 30 ha), ki so od gozda odvisni v finančnem smislu, menijo, da gospodarno ravnaajo s svojo posestjo, le manjši odstotek (8 %) meni, da bi morali sekati manj in je njihov posek previsok. Analiza odgovorov zasebnih lastnikov GGO Kranj kaže, da delo v tujem gozdu prakticirajo le večji posestniki pri XXL – 20 % in pri XL – 10 %, ki so za takšno delo usposobljeni, imajo ustrezno opremo in mehanizacijo (preglednica 7). Glede na socialnoekonomski tip kmetij pa se za delo v tujem gozdu odločajo zgolj zasebni lastniki čistih in mešanih kmetij kot izvajalci storitev in s tem dodatnega vira zaslužka (slika 10).

Preglednica 7: Vprašanje gospodarnega ravnanja z zasebnimi gozdovi in analiza dela v tujem gozdu. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	GOSPODARNO RAVNANJE Z GOZDOM				DELO V TUJEM GOZDU	
	DA	LAHKO BI SEKAL VEČ	MORAL BI SEKATI MANJ	NE VEM	DA	NE
M	66	12	0	22	2	98
L	79	23	0	0	2	98
XL	84	16	0	0	10	90
XXL	74	16	8	2	20	80
SKUPAJ	75	17	2	6	8,5	91,5

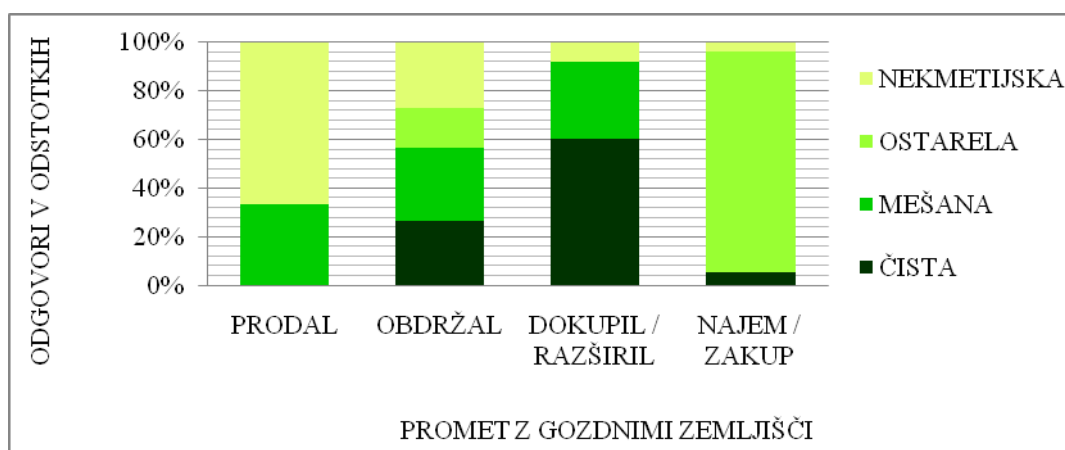
Slika 10: Opravljanje gozdarskih del v tujem gozdu po socialnoekonomskem tipu posesti

6.2.3 Nakup in prodaja gozda

Večji posestniki (XL in XXL) so v obliki čistih ali mešanih tipov kmetij na svoj gozd navezani, v večini primerov pa tudi ekonomsko odvisni, zato svoje lastnine ne bi prodali, niti je ne bi dali v upravljanje. Nekateri bi svojo gozdno posest razširili (9 %), oziroma bi gozd dokupili, če bi bila to ena izmed tržnih možnosti. Gozdno posest bi oddali v najem lastniki manjših posesti (M in L) in lastniki ostarelih kmetij, ki niso več zmožni gospodariti, bodisi iz zdravstvenih razlogov ali ker za takšna dela niso usposobljeni. Glede prodaje gozda so zasebni posestniki zadržani, tudi če jim je gozd dejansko v breme, se za takšen ukrep ne bi odločili, saj jim predstavlja imetje nepremičnine rezervo v težkih časih. Če sledimo trendu prometa z gozdnimi zemljišči po socialnoekonomskem tipu kmetije, kot nam prikazuje slika 11, ugotovimo, da bi svoj gozd prodali lastniki mešanih kmetij in posesti z nekmetijskimi dejavnostmi, lastniki ostarelih gospodinjstev pa rešitev vidijo v oddajanju svoje gozdne posesti v upravljanje, oziroma zakup. Lastniki čistih kmetij bi svojo gozdno posest obdržali ali celo razširili. Nekateri lastniki so se z gozdom soočili šele ob denacionalizaciji ali ob dedovanju in razumljivo nimajo ustreznega znanja, odnosa, včasih niti interesa za gospodarjenje na svoji gozdni posesti. Svoj gozd bi v skupnem vzorcu prodalo 1,5 % lastnikov, obdržalo bi ga 86,6 %, dokupilo oziroma razširilo 9 %, svojo gozdno posest pa bi oddalo v upravljanje 3 % vprašanih (preglednica 8).

Preglednica 8: Promet z gozdnimi zemljišči anketiranih zasebnih lastnikov GGO Kranj. Vrednosti v preglednici so odstotki anketirancev

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	PROMET Z GOZDNIMI ZEMLJIŠČI			
	GOZD BI PRODAL	GOZD BI OBDRŽAL	GOZD RAZŠIRIL, GA DOKUPIL	GOZD V NAJEM, ZAKUP
M	2	84	6	8
L	3	80	14	3
XL	0	98	2	0
XXL	0	86	14	0
SKUPAJ	2	87	9	3

Slika 11: Promet z gozdnimi zemljišči po socialnoekonomskem tipu kmetije

6.2.4 Količina poseka

S spreminjanjem velikosti gozdne posesti se spreminja tudi pogostost sečnje. Večja kot je gozdna posest, pogostejše se izvaja vsakoletna sečnja. Povprečni letni posek v zasebnih gozdovih lastnikov GGO Kranj v desetletnem obdobju znaša po podatkih anketiranih lastnikov 112,5 m³, lastniki večjih gozdnih posesti (nad 30 ha) povprečno sekajo 324,2 m³, mali posestniki pa 7,0 m³ na leto. Posek v m³ na ha povprečne velikosti gozdne posesti v skupnem vzorcu anketiranih lastnikov gozdov znaša 5,2 m³/ha/leto v zadnjem desetletnem obdobju. Zanimivo, da zasebniki velikostnih kategorij L in XL menijo, da v svojem gozdu sekajo premalo, povprečno v zadnjih desetih letih nekje od 4,2 do 4,6 m³/ha na leto (preglednica 9). V takšnih primerih smo lahko optimistični, saj se lastniki zavedajo, da bi

lahko v svojih gozdovih sekali več in tako uresničili predviden etat. Vzroke za odstopanje načrtovanega od dejansko realiziranega poseka gre iskati v razdrobljenosti gozdnih posesti, nedostopnosti in slabše odprtih gozdovih ali pa preprosto zaradi pomanjkanja interesa in prepričanja lastnikov, da s svojim gozdom ravnaajo gospodarno in sekajo dovolj.

Preglednica 9: Posek (m³/leto) in (m³/ha/leto) po velikostnih kategorijah gozdne posesti v obdobju desetih let

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	MIN POSEK	POVPREČNI POSEK	VELIKOST GOZDNE POSESTI	POSEK m ³ /ha	MAKS POSEK
	m ³	m ³	ha	m ³ /ha	m ³
M	0,00	6,98	2,51	2,78	30,00
L	0,00	34,49	8,24	4,19	80,00
XL	3,00	85,78	18,56	4,62	350,00
XXL	15,00	324,20	57,44	5,64	950,00
SKUPAJ	0,00	112,47	21,62	5,20	950,00

6.2.5 Realizacija del

Najpogostejše dela na svoji gozdni posesti zasebniki opravljajo sami, odvisno od vrste dela, usposobljenosti, opreme in ekonomskega interesa. Sečnja se izvaja v lastni režiji ali ob pomoči družinskih članov (78,03 % lastnikov), enako tudi spravilo (72,39 %) in prevoz (52,19 %), v največji meri pa negovalna dela (varstvena in gojitvena dela (81,29 %)). Poleg družinskih članov tudi izvajalska podjetja opravljajo dela v gozdu, še v največji meri gre za storitve prevoza (35,62 %) lesa iz gozda do kupca. Medsosedska pomoč se izvaja predvsem pri malih posestnikih velikostne kategorije M. Ti namreč nimajo niti ustrezne opreme niti niso usposobljeni za tovrstna dela v gozdu in je iz ekonomskega vidika racionalneje prositi za pomoč sosede, znance in prijatelje, kot pa bi bil najem izvajalcev. Negovalnih, varstvenih in gojitvenih del v 41 % sploh ne izvajajo. To pa zagotovo ne velja za večje posestnike (XL in XXL), kjer je le 3 % takšnih, ki negovalnih del ne opravljajo (preglednica 10).

Preglednica 10: Realizacija del po velikostnih kategorijah zasebnih posesti anketiranih lastnikov GGO Kranj. Odgovori anketirancev so prikazani v odstotkih

REALIZACIJA DEL : SEČNJA					REALIZACIJA DEL: SPRAVILO				
KATEGORIJA VELIKOSTI	Sami in/ali družinski člani	Izvajalska podjetja	Medsosedska pomoč	Nič ne delamo	KATEGORIJA VELIKOSTI	Sami in/ali družinski člani	Izvajalska podjetja	Medsosedska pomoč	Nič ne delamo
M	57	45	42	58	M	16	24	24	0
L	80	73	56	87	L	13	18	35	2
XL	89	82	59	89	XL	10	16	35	7
XXL	87	89	51	91	XXL	12	10	49	8
SKUPAJ	78	72	52	81	SKUPAJ	13	17	36	4
REALIZACIJA DEL: PREVOZ					REALIZACIJA DEL: NEGA				
KATEGORIJA VELIKOSTI	Sami in/ali družinski člani	Izvajalska podjetja	Medsosedska pomoč	Nič ne delamo	KATEGORIJA VELIKOSTI	Sami in/ali družinski člani	Izvajalska podjetja	Medsosedska pomoč	Nič ne delamo
M	5	7	6	1	M	22	24	28	41
L	2	2	1	0	L	6	6	8	11
XL	1	2	6	1	XL	0	0	0	3
XXL	1	1	0	1	XXL	0	0	0	0
SKUPAJ	2	3	3	1	SKUPAJ	7	7	9	14

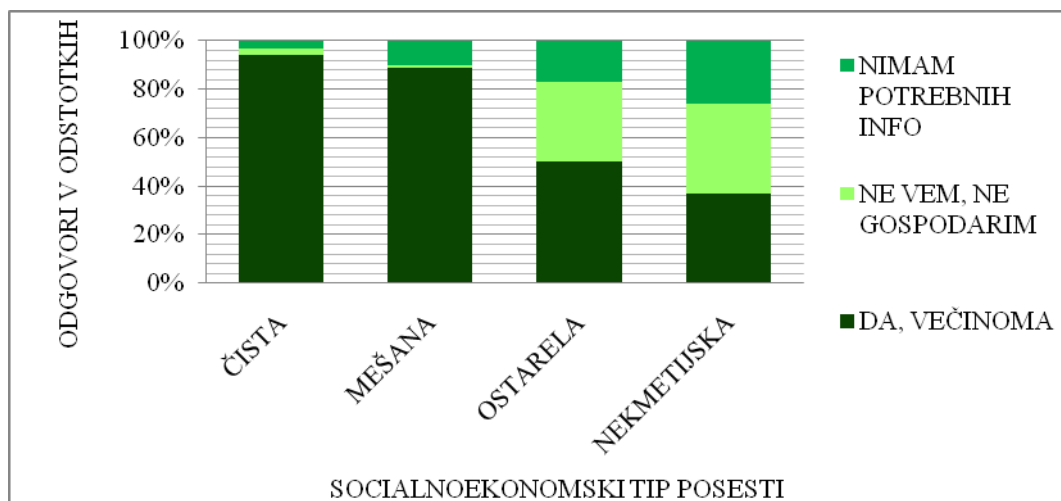
6.3 PRESOJA ZANIMANJA ZA POSESTNI NAČRT

6.3.1 Razpoložljivost za gospodarjenje pomembnih informacij

Večina lastnikov gozdov (84,1 %) meni, da imajo na voljo dovolj potrebnih informacij za gospodarjenje, le 10 % jih meni, da nimajo vseh potrebnih informacij, 6% zasebnih lastnikov sploh ne gospodari, torej informacij niti ne potrebuje. Lastniki večjih zasebnih posesti razpolagajo z bistveno več za gospodarjenje pomembnimi informacijami javnega značaja kot manjši posestniki (preglednica 11). Lastniki čistih in mešanih kmetij so glede gospodarjenja na njihovih zasebnih posestih dobro obveščeni, lastniki ostarelih in nekmetskih gospodinjstev pa bodisi ne želijo dodatnih informacij o gospodarjenju bodisi niti ne gospodarijo na svojih gozdnih posestih. Zaradi nezmožnosti opravljanja del, prevelikih stroškov najema storitev gospodarjenja na njihovih posestih, nerešenih vprašanj glede dedovanja gozdne posesti ali enostavno zaradi pomanjkanja interesa informacij niti ne potrebujejo (Slika 12).

Preglednica 11: Razpoložljivost informacij za ustrezno gospodarjenje na zasebni gozdni posesti glede na velikostne kategorije lastnikov gozdov GGO Kranj. Vrednosti v preglednici so odstotki anketirancev

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	DA/ VEČINOMA	NE VEM/ NE GOSPODARIM	NIMAM POTREBNIH INFO
M	60	22	18
L	90	2	8
XL	88	0	12
XXL	98	0	2
SKUPAJ	84	6	10

Slika 12: Razpoložljivost informacij za ustrezno gospodarjenje na zasebni gozdni posesti glede na velikostne kategorije lastništva GGO Kranj

6.3.2 Poznavanje načrtov za gospodarjenje in pojma posestni načrt

40 % anketiranih je potrdilo poznavanje pojma gojitveni načrt, 60 % lastnikov za obstoj takega načrta še ni slišalo, niti ga ne uporabljajo. Tudi sam postopek sodelovanja pri izdelavi gojitvenega načrta za lastnika ni zanimiv. Ugotovili smo, da pri izdelavi sodeluje le 24,4 % zasebnikov. Večji posestniki značilno pogosteje kot manjši posestniki sodelujejo pri izdelavi gojitvenih načrtov ($\chi^2(3)=40,876$, $p=0,000$) in značilno bolje poznajo pojem posestni načrt ($\chi^2(3)=18,459$, $p=0,000$). Manjši zasebni lastniki obstoječih načrtov ne uporabljajo, niti ne sodelujejo pri izdelavi gojitvenih načrtov, bodisi zaradi nezanimanja,

nepoznavanja ali pa se jim zdi popolnoma dovolj le svetovanje javne gozdarske službe, oziroma revirnega gozdarja. Za obstoj takšnega načrta je slišalo le 14 % anketiranih, znotraj teh v večjem delu le posestniki največje velikostne kategorije (XXL) in lastniki čistih ter mešanih kmetij. Manjši posestniki (XL, L in M) in lastniki ostarelih kmetij ter gospodinjstev z nekmetijsko dejavnostjo za obstoj posestnega načrta še niso slišali (preglednica 12, preglednica 13). Ugotovili smo, da med velikostnimi kategorijami posesti obstajajo značilne razlike v poznavanju in uporabi gojitvenih načrtov ($\chi^2(3)=47,874$, $p=0,000$). Večji posestniki značilno boljše poznajo gojitveni načrt in ga pogosteje uporabljajo. Analiza rezultatov nam kaže, da anketirani lastniki zasebnih gozdov slabo poznajo obstoječe načrte. Gozdnogojitveni načrti večini lastnikov niso poznani, prav tako niso seznanjeni z novimi, detajlnimi in koristnimi načrti za njihove gozdne posesti.

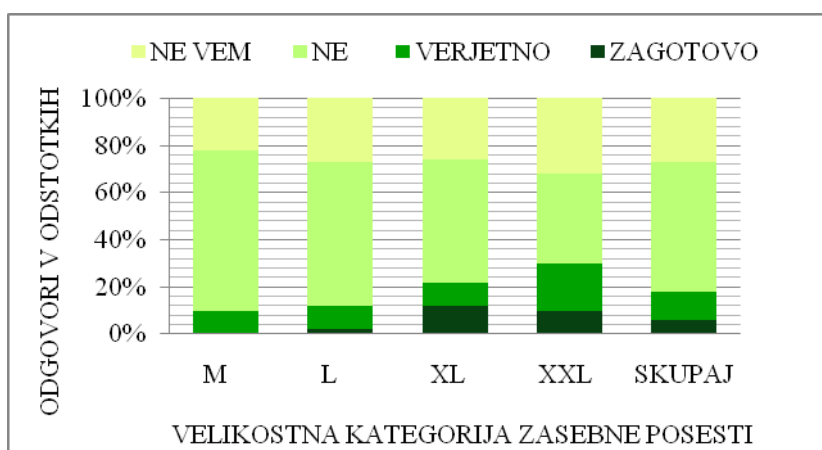
Preglednica 12: Poznavanje gojitvenega in posestnega načrta med anketiranimi lastniki gozdov glede na velikostne kategorije posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih

VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI	POZNAVANJE, UPORABA GOJITVENEGA NAČRTA		POMOČ PRI IZDELAVI GOJITVENEGA NAČRTA		POZNAVANJE POJMA POSESTNI NAČRT	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
M	3,00	21,90	0,50	24,40	1,49	23,38
L	8,00	17,40	3,50	21,90	1,99	23,38
XL	10,00	14,90	7,00	17,90	2,49	22,39
XXL	19,40	5,50	13,40	11,40	7,96	16,92
SKUPAJ	40,30	59,70	24,40	75,60	13,93	86,07

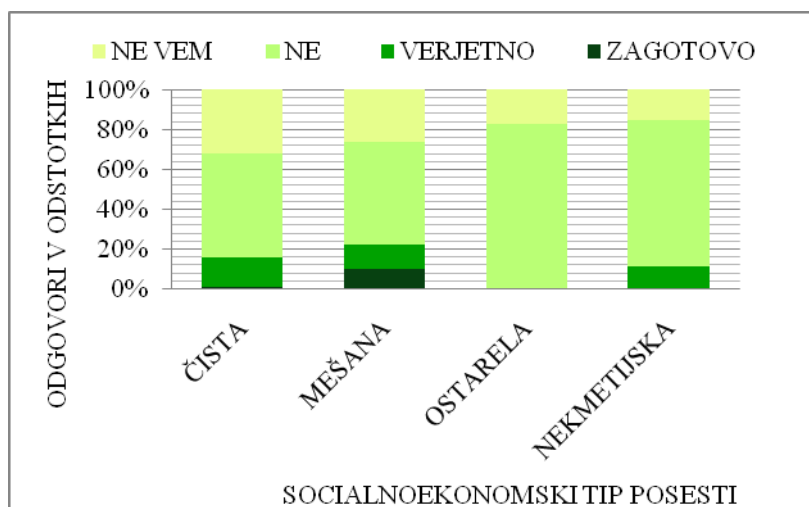
Preglednica 13: Poznavanje gojitvenega in posestnega načrta med anketiranimi lastniki gozdov glede na socialnoekonomski tip posesti. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih

SOCIALNO - EKONOMSKI TIP POSESTI	POZNAVANJE, UPORABA GOJITVENEGA NAČRTA		POMOČ PRI IZDELAVI GOJITVENEGA NAČRTA		STE ŽE SLIŠALI ZA POSESTNI NAČRT	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
ČISTA	17,40	13,40	10,90	19,90	5,47	25,37
MEŠANA	22,40	34,30	12,90	43,80	8,46	48,26
OSTARELA	0,00	3,00	0,00	3,00	0,00	2,99
NEKMETIJSKA	0,50	9,00	0,50	9,00	0,00	9,45

Ugotovili smo, da četudi bi lastniki zasebnih gozdnih posesti imeli možnost pridobitve večletnega načrta o možnem poseku za njihovo gozdno posest z ekonomskim ovrednotenjem, se v večini ne bi odločili za večkratno sečnjo. Nekateri so dokaj neodločni in niti ne razumejo kakšne prednosti bi jim lahko prinesel takšen načrt. Zasebni lastniki večjih gozdnih posesti (XXL in XL) menijo, da bi se verjetno (10 do 20 %) ali celo zagotovo (10 do 12 %) večkrat odločili za sečnjo, če bi imeli večletni načrt o možnem poseku z ekonomskim ovrednotenjem (slika 13), izvedbi takšnega načrta so naklonjeni tudi posestniki mešanih kmetij. Manjši zasebniki (L in M), lastniki nekmetijskih gospodinjstev in ostarelih kmetij pa bi se kljub obstoju takšnega načrta odločali za sečnjo v enaki meri kot dosedaj (slika 14).

Slika 13: Večja realizacija sečnje po predhodnjem ekonomskem ovrednotenju glede na velikostne kategorije zasebne posesti

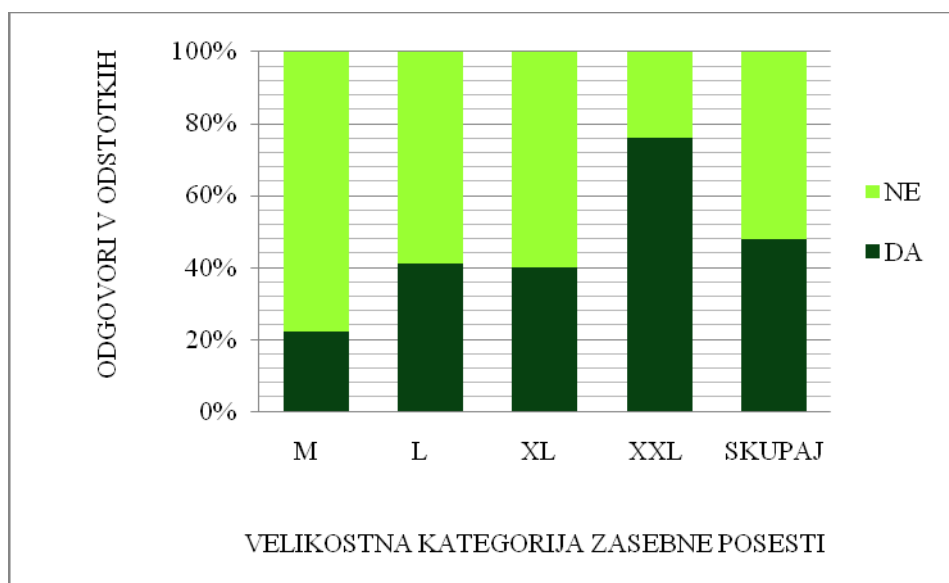

Slika 14: Večja realizacija sečnje po predhodnjem ekonomskem ovrednotenju glede na socialnoekonomski tip zasebne posesti

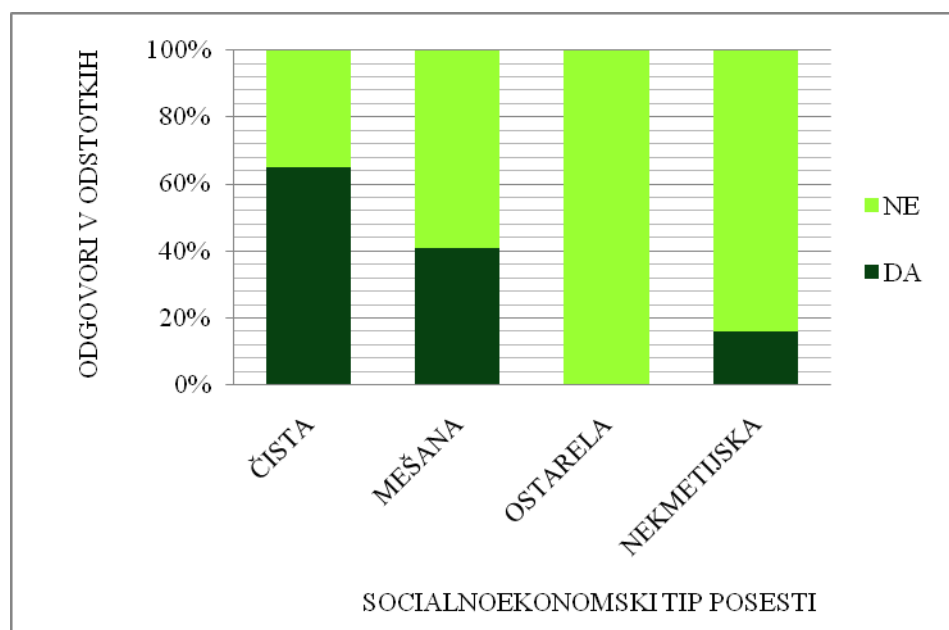
6.3.3 Povezovanje zasebnih lastnikov gozdov

Anketirani lastniki gozdov so dokaj naklonjeni različnim oblikam povezovanja z drugimi posestniki. 48% zasebnih posestnikov bi se povezovalo z drugimi posestniki. Interesi za povezovanje so odvisni od velikostnih kategorij gozdne posesti in socialnoekonomskega statusa. Največji interes povezovanja kažejo lastniki večjih posesti (XXL) (76 %), predvsem v medsebojnem povezovanju pri sečnji in spravilu, posredovanju informacij o tržišču z lesom, skupnem nastopanju na trgu, izobraževanjih in strokovnih ekskurzijah. Nekoliko manj jih zanima medsebojno sodelovanje pri negi gozda, ker enostavno za takšne vrste dela ni časa (slika 17). Sledi upad zanimanja po velikostnih kategorijah. Srednji velikostni razred XL in L ima željo povezovanja z drugimi lastniki gozdov v približno 40 % deležu, kjer nekateri izražajo željo po povezovanju glede ekoloških in biotehnoloških vidikov gospodarjenja, najmanjši posestniki (M) pa komaj v 22 % (slika 15). Velik interes za povezovanje se kaže pri lastnikih čistih kmetij (65 %), presenetljivo pa mešane kmetije ne izražajo želje za povezovanje in 59 % lastnikov tega socialno ekonomskega tipa odklanja to možnost. Nekmetijska gospodinjstva se prav tako ne bi povezovala z drugimi posestniki, od teh je le 2 % takšnih, ki bi se, ostarele posesti pa ne kažejo prav nobenega

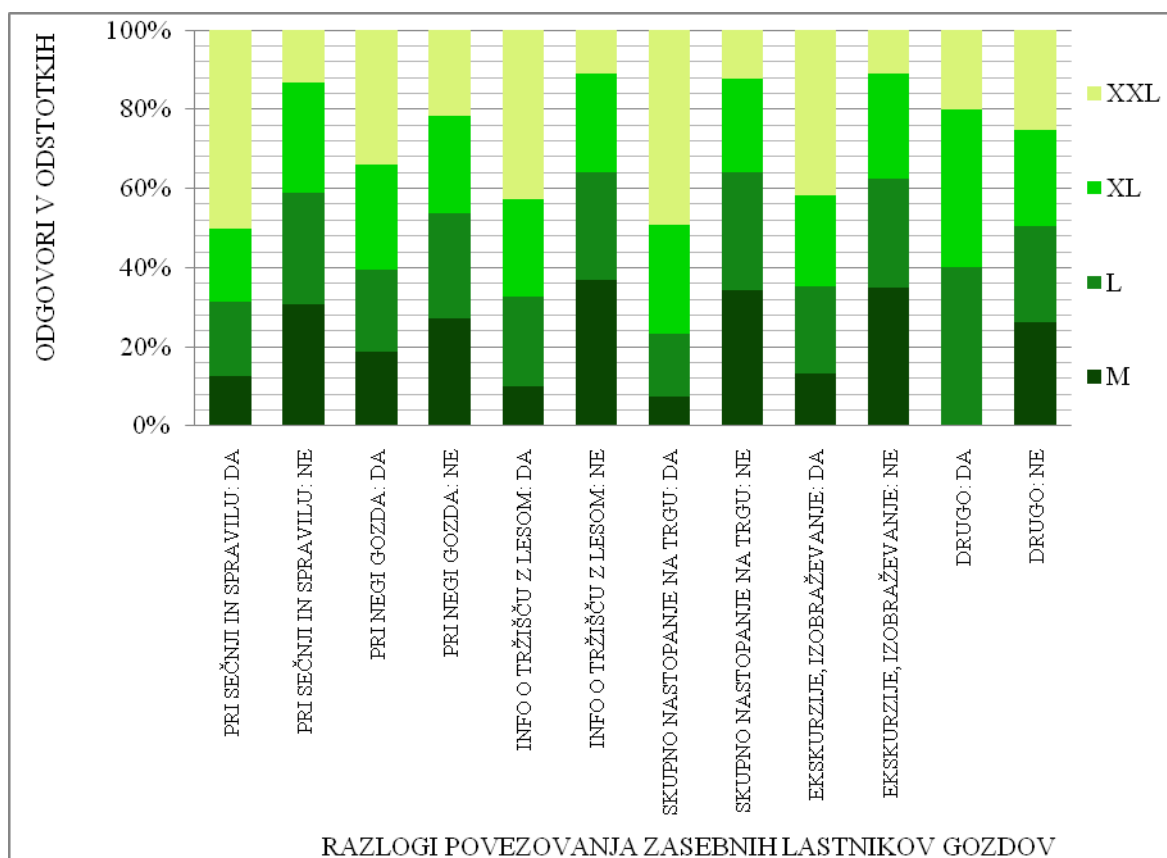
interesa za tovrstne dejavnosti (slika 16). Takšna struktura je razumljiva, saj je za večje gozdne posestnike povezovanje pomembno zaradi boljšega trženja lesa.

Slika 15: Povezovanje lastnikov po velikostnih kategorijah posesti

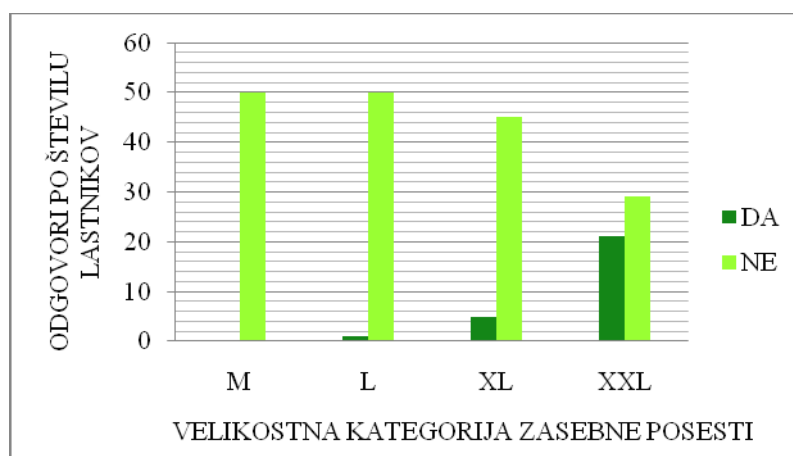
Slika 16: Povezovanje lastnikov po socialnoekonomskem tipu posesti

Slika 17: Razlogi za povezovanje anketiranih zasebnih lastnikov gozdnogospodarskega območja Kranj po velikostnih kategorijah posesti

6.3.4 Participacija zasebnih lastnikov v gozdarskem načrtovanju GGO Kranj

Analiza ankete kaže, da 81% zasebnih lastnikov meni, da ima pravico sodelovanja pri pripravi in v postopkih sprejemanja različnih načrtov, po drugi strani pa se je javne razgrnitve gozdnogospodarskih načrtov udeležilo le 6 % posestnikov. Večji posestniki značilno pogosteje kot manjši posestniki sodelujejo na javnih razgrnitvah načrtov gozdnogospodarskih enot ($\chi^2(3)=49,127$, $p=0,000$). Tisti, ki posedujejo manj kot 5 ha gozda, se niso še nikoli udeležili javne razgrnitve načrtov gozdnogospodarske enote Kranj (GGE Kranj) (slika 18).

Slika 18: Participacija lastnikov GGO Kranj v postopkih sprejemanja različnih načrtov in udeležitev javnih razgrnitvev gozdnogospodarskih načrtov po velikostnih kategorijah posesti

Preglednica 14: Sodelovanje zasebnih posestnikov v javnih obravnavah gozdnogospodarskih načrtov po socialnoekonomskem tipu kmetij. Odgovori anketirancev (v %) so prikazani po vsebinskih sklopih

SOCIALNOEKONOMSKI TIP POSESTI	PRAVICE PRI SPREJEMANJU RAZLIČNIH NAČRTOV			UDELEŽITEV JAVNE RAZGRNITVE GOZDNOGOSPODARSKEGA NAČRTA	
	DA	NE	NE VEM	DA	NE
ČISTA	87	5	8	21	79
MEŠANA	85	2	13	11	89
OSTARELA	0	50	50	0	100
NEKMETIJSKA	58	21	21	5	95

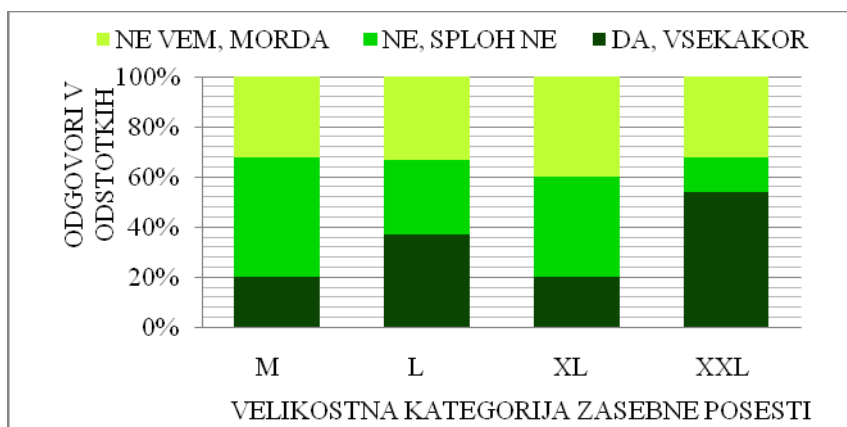
6.3.5 Pripravljenost prispevanja dela stroškov za izdelavo posestnega načrta in presoja koristnosti načrta za gozdno posest

V skupnem vzorcu anketiranih zasebnih lastnikov gozdov približno 22 % izraža pripravljenost prispevanja dela stroškov za izvedbo posestnega načrta. Med velikostnimi kategorijami zasebnih gozdnih posesti nedvomno obstajajo značilne razlike v odnosu do načrta za gozdno posest (slika 19). Večji posestniki značilno boljše vrednotijo koristnost načrta za gozdno posest ($\chi^2(6)=22,650$, $p=0,001$). Ti so za pridobitev takšnega načrta pripravljeni pokriti tudi del stroškov (54 %), v povprečju 230 €, največja ponujena

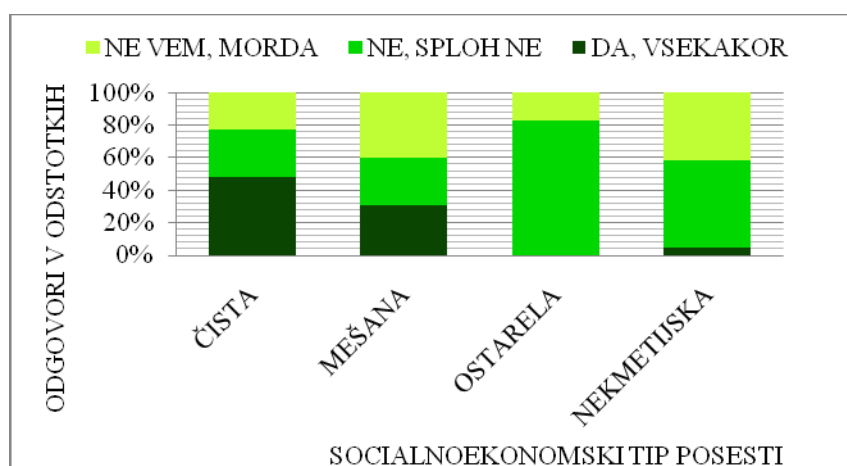
vrednost je znašala 500 € (Preglednica 15). V ostalih velikostnih kategorijah takšnega interesa ni zaslediti. Če bi želeli večji odziv tudi pri manjših posestnikih, bi jim bilo načrt za gozdno posest potrebno podrobneje predstaviti, tako bi lahko lastnike gozdov vzpodbudili za intenzivnejše gospodarjenje na njihovih gozdnih posestih. Ugotovili smo, da med socialno-ekonomskimi tipi posesti prav tako obstajajo značilne razlike ($\chi^2(6)=23,396$, $p=0,001$) v odnosu do načrta za gozdno posest. Čiste kmetije najvišje vrednotijo koristnost načrta. 48 % lastnikov čistih kmetij je mnenja, da bi jim načrt za gozdno posest koristil, medtem ko je med lastniki nekmetijskih posesti takšna miselnost le 5%, zato ne preseneča, da izvedbo posestnega načrta za njihove gozdne posesti odklanjajo (slika 20). Nekateri med anketiranimi lastniki so celo mnenja, da je izdelava in izvedba takšnih načrtov naloga javne gozdarske službe in je ta v celoti pristojna za financiranje posestnih načrtov. Večja pripravljenost za prispevanje dela stroškov izdelave posestnega načrta korelira s prepričanjem, da bo potencialni uporabnik imel od takšnega načrta čim večje koristi, še posebno če gre za ekonomsko odvisnost od prihodkov iz gozda v primeru čistega ali mešanega socialno ekonomskega tipa kmetije (Slika 21). Ugotovili smo, da vrednotenje koristnosti načrta za gozdno posest pada s stopnjo zaposlenosti izven kmetije.

Preglednica 15: Pripravljenost za pokritje dela stroškov načrtovanja in izvedbe posestnega načrta po velikostnih kategorijah zasebnih posesti. Odgovori anketirancev (v % in €) so prikazani po vsebinskih sklopih

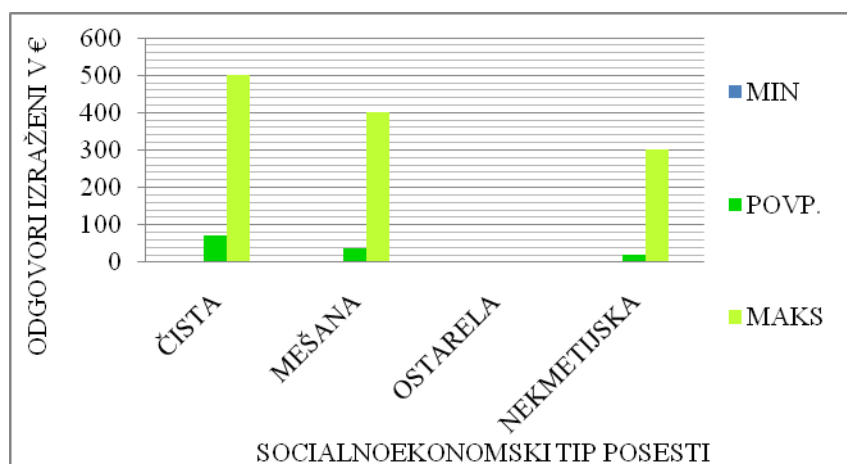
VELIKOSTNA KATEGORIJA ZASEBNE POSESTI GGO KRANJ	BI PRISPEVALI ZA POSESTNI NAČRT DEL STROŠKOV		PLAČILO POSESTNEGA NAČRTA (€)		
	DA	NE	MIN	POVPREČNO	MAKS
M	6	94	0	37,65	400
L	16	84	0	5,00	100
XL	14	86	0	19,00	300
XXL	54	46	0	119,60	500
SKUPAJ	22	78	0	45,27	500

Slika 19: Interes za pridobitev posestnega načrta po velikostnih kategorijah posesti

Slika 20: Interes za pridobitev posestnega načrta po socialnoekonomskem tipu posesti

Slika 21: Pripravljenost za pokritje dela stroškov načrtovanja in izvedbe posestnega načrta po socialnoekonomskem tipu zasebne posesti

7 RAZPRAVA

Gozdnogospodarsko načrtovanje v Sloveniji svoj prepoved zagotovo pripisuje letu 1947, ko je Zakon o gozdovih predpisal izdelovanje gozdnogospodarskih načrtov za vse gozdove, ne glede na lastništvo in velikost gozdne posesti (Perko, 1998). Terenska dela za urejanje zasebnih gozdov pa so se pravzaprav pričela šele v letu 1953. Slovenija je dandanes pokrita z gozdnogospodarskimi in gozdnogojitvenimi načrti, a še vedno ni ustreznega razmerja med načrtovanim in izvedenim. Vedno večja je namreč problematika med načrtovanimi in dejansko izvedenimi ukrepi v zasebnih gozdovih (Mertelj in sod., 2005; Poročilo ZGS o gozdovih, 2009).

Da bi ugotovili kakšne so dejanske možnosti za uvajanje načrtov za zasebno gozdno posest v gozdnogospodarskem območju Kranj (GGO Kranj), je pomembno, da najprej ugotovimo kateri lastniki se zanimajo za izdelavo in izvedbo posestnega načrta ter da preučimo posestne in lastninske razmere, interes lastnikov in možnosti sofinanciranja takšnih načrtov.

Analiza zasebnih posesti v GGO Kranj nam kaže na izredno pestre lastniške razmere, kar se odraža v zelo različnih potrebah in zahtevah lastnikov do svojih gozdnih posesti. V splošnem imamo v GGO Kranj opravka z razmeroma starejšo populacijo zasebnih posestnikov, saj je povprečna starost lastnikov 59 let. Starostna struktura nam le delno pojasnjuje nekatere zavore v procesu komunikacije in participacije v okvirih GGN. S starostjo posestnikov se zmanjšuje možnost za delo v gozdu, fizična kondicija lastnikov peša, nadgradnja znanja in usposobljenosti ter nenazadnje tudi sodobna tehnološka oprema že dolgo niso med prvimi ali pomembnimi interesi ali željami zasebnih lastnikov gozda, kar ugotavlja tudi Pezdevšek Malovrh (2006) v svoji anketni raziskavi o uvajanju sodobnih tehnologij v zasebni sektor gozdarstva. To se odraža še zlasti v primeru ostarelih kmetijskih posesti, kjer je zemljiškoknjižni lastnik bodisi pokojni ali pa je opravično nesposoben. Občutno večji odstotek gozdnih posesti si lasti moška populacija, četudi so ženske dejansko zemljiškoknjižne lastnice, te gospodarjenje v gozdu raje prepuščajo moškim.

Deleži posameznih socialnoekonomskih kategorij se značilno razlikujejo po velikostnih razredih gozdne posesti. Pri manjših posestih velikostne kategorije (M) prevladuje nekmečka posest, pri večjih (XXL) pa čista kmetija. Pri srednje velikih kategorijah velikosti (XL in L) gre večinoma za mešani, pa tudi ostareli socialnoekonomski tip kmetije. V tesni povezavi z velikostjo posesti in socialnoekonomskimi kategorijami posesti je tudi ekonomska odvisnost od gozda. Večji posestniki čistih in mešanih kmetij so na svoj gozd navezani, v večini primerov pa tudi ekonomsko odvisni, torej jim pomeni vir preživetja, zato svoje gozdne posesti ne bi prodali. Prav nasprotno, investirali bi v nakup gozda z namenom razširitve svoje gozdne posesti, če bi jim to ponujale možnosti na nepremičninskem trgu gozdnih zemljišč. Glede prodaje so lastniki gozda zadržani, četudi jim je gozd dejansko v breme in jim ne predstavlja nobene ekonomske koristi. To še posebno velja za lastnike srednjih in manjših velikostnih kategorij, lastnike ostarelih in neketijskih gospodinjstev, katerim namembnost gozda predstavlja predvsem pridobivanje lesa za kurjavo in lastne potrebe. Posledično je torej razumljivo, da je ponudba gozdnih zemljišč na trgu dosti manjša, kot je povpraševanje. Potrebno bi bilo spremeniti miselnost zasebnih lastnikov, ki svoj gozd še vedno hranijo kot rezervo za hude čase, pri tem pa nemalokrat v gozdu zaradi previsoke starosti že nastaja gospodarska škoda (Medved, 2003).

Stimulacija in pomoč pasivnim lastnikom, kateri zaradi oddaljenosti, starosti, premajhne posesti in drugih vzrokov ne morejo aktivno gospodariti na svoji posesti, bi bila lahko v povezovanju zasebnih posestnikov znotraj lokalnih združenj. Različne oblike povezovanja bi zasebnim lastnikom omogočile, da bi konkurenčno nastopali na trgu, z rabo podrobnih načrtov njihovih posesti pa bi dosegli ugodnejše ekonomske učinke gospodarjenja. Takšne oblike povezovanja zasebnikov so vedno dobrodošle tudi pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov, saj lastniki preko društva lahko bistveno bolje izražajo svoje interese kot individualni posameznik (Mori, 2003; Medved, 2006). V GGO Kranj so lastniki, predvsem večjih gozdnih posesti, ki obsegajo 30 ha in več jasno izrazili željo po povezovanju. Vzrok za razvoj takšnih idej izhaja iz želje po povezovanju zaradi boljše odprtosti gozda z gozdnimi prometnicami, glede sodobne tehnologije, izobraževanj, strokovnih ekskurzij, licitacij, ekokmetijskih dejavnosti, certifikacije gozdov itd. Postopek certificiranja, gre za

pridobitev uradnega potrdila, ki spremlja les do končnega porabnika, zagotavlja, da je les pridelan sonaravno. Na področju certificiranja gospodarjenja se beleži visok delež zanimanja tudi pri lastnikih manjših zasebnih posesti naše raziskave, zato lahko pričakujemo pozitiven odnos ob uvajanju postopka certificiranja v zasebnem sektorju gozdarstva tudi na GGO Kranj. S tem se bo izboljšalo gospodarjenje z gozdovi, bolj aktivni bodo tudi lastniki manjših zasebnih posesti, zagotovljeno bo jamstvo za trajno gospodarjenje. Lastniki manjših velikostnih kategorij so glede združevanja sicer nekoliko bolj previdni, vendar se tudi med njimi najde dovolj interesentov, še posebno lastnikov mešanih kmetij, da bi bilo potrebno takšna mnenja upoštevati in poiskati alternativne možnosti za ustanovitev tovrstnih oblik združevanja zasebnih lastnikov gozdov. Sami se namreč zavedajo, da ima posameznik, ki izolirano nastopa na trgu, bistveno manjše možnosti za uspeh. Povezovanje lastnikov je torej način, s katerim se da odpraviti pomanjkljivosti gospodarjenja z zasebno gozdno posestjo, povečati gospodarsko uspešnost in učinkovitost gospodarjenja z gozdovi (Šinko, 1997), a naša raziskava kaže na večji uspeh le pri zasebnih lastnikih z več kot 30 ha gozdne posesti.

Analiza podatkov anketiranih zasebnih posestnikov na GGO Kranj kaže, da je v povprečju zasebna gozdna posest razdrobljena na tri kose, kar je sila neugodno za gospodarjenje. Ni namreč vseeno, ali je posest v enem ali v več prostorsko ločenih kompleksih. Za gospodarjenje z gozdovi in načrtovanje ukrepov je zaokrožena površina gozdne posesti bistveno pomembnejša kot posamezna parcela, za katere se vodijo evidence o lastništvu (Medved, 2000). Najmanjše posesti, ki so največkrat vezane na nekmetijske dejavnosti, so v večini v enem kompleksu, saj pri tako majhnih posestih (1-5 ha) ni veliko možnosti, da bi bila razdeljena na več kompleksov. Lastniki srednjih velikostnih kategorij imajo svojo posest v dveh ali treh kompleksih, največji zasebni posestniki, navadno lastniki čistih kmetij, pa imajo v povprečju svojo gozdno posest grupirano na treh ali več lokacijah. To je neugodno z vidika zmanjševanja mobilizacije lesa, stroškov gospodarjenja, organizacije in izvajanja del v gozdu. Vzroke za takšne strukture lahko še vedno iščemo v zelo aktivnem procesu drobljenja gozdne posesti. Število lastnikov zaradi delitve gozdne posesti kot posledice dedovanja stalno narašča. Po drugi strani pa je proces denacionalizacije gozdov prispeval k spremembam lastniške strukture (Winkler in Medved, 1994). Večina novih lastnikov, razen kmetov, je pred vrnitvijo imela le malo stika z gozdom, zato niso večji niti

dovolj zainteresirani za opravljanje del v gozdu, še manj pa za uresničevanje načrtovanih ukrepov za njihove gozdne posesti. Tudi to lahko dodatno pojasnjuje vse večje razlike med načrtovanimi in dejansko izvedenimi ukrepi v gozdovih zasebnega sektorja.

Dosedanji gozdnogospodarski načrti sicer prikazujejo podatke o stanju gozdov, ciljih in ukrepih, vendar če bi želeli lastniku predstaviti njegovo posest podrobneje, gojitvena, varstvena dela, obseg sečnje in ekonomsko presojo načrtovalnih in izvedbenih del v gozdu, bi bilo potrebno izdelati posestni načrt. Tako lahko med inštrumente za bolj učinkovito gospodarjenje in aktivnejše sodelovanje zasebnih lastnikov gozdov štejemo tudi načrt za gozdno posest. Poglavitni vzrok problematike načrtovanja je v tem, da lastniki iz obstoječih načrtov, ki se končajo tam, kjer se za aktivnega gospodarja načrtovanje pravzaprav šele prične, ne morejo razbrati, kakšen dohodek lahko pričakujejo od svojega gozda v prihodnjih letih. Najpomembnejše je, da je lastniku gozda kot uporabniku načrt za gozdno posest popolnoma razumljiv, da mu poleg vseh gozdnogojitvenih in tehnoloških vsebin daje kar najpopolnejšo sliko prihodnjega dogajanja na posesti ter dohodka, ki ga lahko v prihodnjih letih pridobi iz gozda, seveda ob potrebnih vlaganjih. Posestni načrt je zaradi ekonomskih vsebin vezan na določeno časovno obdobje, ki pa tudi ne sme biti predolgo zaradi spreminjajočih se razmer na gozdnih posestih.

Kljub temu, da večina zasebnih lastnikov meni, da ima na voljo vse potrebne informacije za gospodarjenje na njihovih posestih, nam analiza poznavanja načrtov kaže popolnoma drugačno sliko. Večina zasebnih posestnikov, z izjemo lastnikov čistih in mešanih kmetij ter večjih posesti, še nikoli ni slišalo za obstoj gojitvenega načrta, niti ga ne uporablja. Prav tako je večini lastnikov GGO Kranj pojem posestni načrt popolna uganka. Ni čudno, da se večja problematika slabega interesa lastnikov gozdov za sodelovanje v procesu izdelave načrtov, če v splošnem niti ne poznajo že obstoječih. Odločitev za delo v gozdu je odvisna od načina izdelave in vsebine načrta za gozdno posest, seveda pa tudi od zadostne obveščenosti s strani javne gozdarske službe o namenih načrtov, stanju, problemih, ciljih in usmeritvah v njihovih gozdovih (Beguš, 2005). To še posebno velja za lastnike mešanih kmetij srednjih in manjših velikostnih razredov, saj imajo občutek, da posedovanje tako majhnih posesti ne vključuje pomembnejše vloge pri participativnih postopkih v okviru GGN. Večji posestniki so ambicioznejši v tem pogledu in si sami priskrbijo dovolj

informacij ter uporabnih napotkov, potrebnih za učinkovito in v ekonomskem smislu ugodno gospodarjenje na njihovih posestih. Za boljše poznavanje gozdnogospodarskih načrtov, bi bilo potrebno boljše obveščanje s strani javne gozdarske službe. Prepoznavnost javne gozdarske službe je med lastniki nekmetijskih gospodinjstev relativno slaba, pri ostalih socialnoekonomskih tipih in srednjih ter večjih velikostnih kategorij tega sicer ni zaslediti, vendar bi lahko Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) ažurnost obveščanja o novostih in postopkih, ki so v pripravi, po mnenju zasebnikov izboljšal.

Vsekakor je izdelava načrtov za gozdno posest tudi v javnem interesu, saj je takšen načrt pripomoček pri dejanski izvedbi z gozdnogospodarskim načrtom enote predvidenih ukrepov. Hkrati je izdelava načrta za posest tudi v interesu lastnika, saj mu omogoča presojo ekonomike gospodarjenja in strateško vodenje posesti. Večjo uporabno vrednost bi posestni načrt imel zagotovo pri lastnikih večjih velikostnih kategorij ter pri zasebnih lastnikih čistih in mešanih kmetij, ker so ti dejansko od svojega gozda ekonomsko odvisni. Manjši interes za pridobitev takšnega načrta se kaže pri posestnikih ostarelih in nekmetijskih gospodinjstev ter razumljivo lastnikih manjših gozdnih posesti, ki svoj gozd tržijo predvsem po potrebi, za lastno uporabo, zato tudi sečnja ni uvrščena med prioritete interesov za gospodarjenje na gozdni posesti. Mori (2008) in Medved (2009) sta se v svojih študijah podrobneje ukvarjala s problematiko realizacije poseka in intenziviranja gospodarjenja z gozdom v zasebnem sektorju gozdarstva ter prišla do podobnih ugotovitev o strukturnih razlikah med velikostnimi kategorijami in tudi potrebah po različnih pristopih pri spodbujanju, predvsem pa možnih rešitvah za izboljšanje stanja na tem področju.

Zanimivo, skoraj vsi zasebni posestniki vedo, da imajo pravico sodelovanja pri pripravi ali v postopkih sprejemanja različnih načrtov, odzivi na javne razgrnitve gozdnogospodarskih načrtov pa so milo rečeno skromni. Razlog slabe udeležbe takšnih in podobnih javnih razprav je v slabi ali pomanjkljivi obveščenosti, po drugi strani pa tudi nezanimanju oziroma neambicioznosti zasebnih lastnikov samih. Poglavitni vzrok tega je, da se posamezni lastnik v takšnem kompleksnem delu, kot je gozdnogospodarski načrt, ne znajde in mu je tuj. To govori v prid uvedbi posestnega načrta v GGN. Z načrtom za individualno gozdno posest bi namreč lastniku izboljšali pregled nad njegovimi parcelami, pravičnimi možnostmi, potrebnimi negovalnimi in varstvenimi deli, stanjem gozda in

ekonomiko gospodarjenja. Zasebni lastniki v GGO Kranj se zavedajo problemov zasebnega sektorja gozdarstva, še zlasti se s tem soočajo lastniki, ki so finančno odvisni od svoje gozdne posesti. Zanimanje za tovrstne načrte narašča in zasebni lastniki razumejo koristnost posestnih načrtov. Pri tem moramo večjo pozornost nameniti večjim lastnikom, ki imajo v lasti več kot 15 ha gozdne posesti ter lastnikom čistih in mešanih kmetij, ob tem pa ne pozabiti na ostale zasebne posestnike, ki jasno izražajo svoj interes za pridobitev posestnega načrta. Visok odstotek lastne izvedbe del v zasebnih gozdovih zagotovo pomeni oviro pred odločitvami za uporabo načrtov, sodobnejše tehnologije, nekvalitetno in v končnem tudi nepopolno realizacijo del v zasebnih gozdovih (Medved in sod., 2005). Razumeti moramo, da se gospodarjenje v gozdovih, kjer lastniki sami opravljajo vsa dela, bistveno razlikuje od gozdnih posesti, kjer lastniki oddajajo dela izvajalcem del in se jim investicija v izdelavo posestnega načrta verjetno ne bi obnesla.

Ker je načrt za gozdno posest tudi v zasebnem interesu lastnika, je prav da tudi lastnik prispeva del stroškov za njegovo izdelavo. Kljub temu, da je mnenje zasebnih lastnikov o koristnosti posestnega načrta v večini pozitivno, pa se pri financiranju zatakne. Nekateri so celo prepričani, da je za pokritje stroškov izdelave in izvedbe posestnega načrta v celoti odgovoren ZGS. Manjše posestnike in tudi lastnike srednjih velikostnih kategorij pridobitev načrta za njihove gozdne posesti ne zanima, niti niso pripravljeni prispevati dela stroškov zanj. Lastniki gozdov, ki poznajo posestni načrt in so z njegovo vsebino seznanjeni, v tem primeru gre navadno za posestnike večjih velikostnih kategorij, lastništva čistih ali mešanih kmetij, so pripravljeni pokriti del stroškov za izdelavo in izvedbo posestnega načrta. Kolikšen je ta del, pa je povsem odvisno od finančnega stanja socialnoekonomskega tipa kmetije, velikosti posesti in individualnega zasebnega lastnika.

8 SKLEPI

Zasebno gozdno posest GGO Kranj vodi starejša populacija zasebnih lastnikov. S tem se zmanjšuje možnost za delo v gozdu, usposobljenost, fizična kondicija, manjše so ambicije in želje po investicijah v inovativnejše postopke gospodarjenja z gozdovi. Z naraščanjem velikosti gozdne posesti je povezano gospodarjenje od neaktivnih proti aktivnim kmečkim gospodarstvom. Stopnja izobrazbe narašča s spreminjanjem tipov posesti od čiste kmetije proti neaktivni posesti. Zasebne posesti GGO Kranj so v povprečju razdrobljene na treh kompleksih, število gozdnih parcel je visoko, proces denacionalizacije ustvarja novo lastniško strukturo, kar je posledično neugodno za gospodarjenje. Večji zasebni posestniki, ki so od svojega gozda ekonomsko odvisni in z njim gospodarno ravnaajo, bi želeli svojo posest razširiti. Optimistična napoved o večji realizaciji del na manjših zasebnih posestih se kaže v zavedanju zasebnih lastnikov, da bi v gozdu lahko sekali več. Preskrbljenost z za gospodarjenje pomembnimi informacijami narašča z velikostjo posesti. Večji posestniki pogosteje uporabljajo in sodelujejo pri izdelavi gojitvenih načrtov, bolje poznajo pojem posestni načrt kot lastniki manjših velikostnih kategorij. Prav tako lastniki čistih kmetij in zasebni posestniki večjih velikostnih kategorij občutno boljše vrednotijo koristnost načrta za gozdno posest, se informirajo o novostih s področja gozdarskega načrtovanja in se udeležujejo javnih razgrnitev gozdnogospodarskih načrtov. Koristnost posestnega načrta pada s stopnjo zaposlenosti izven kmetije. Za boljšo presojo o učinkovitosti in koristnosti posestnega načrta bi bilo potrebno podrobneje predstaviti njegovo vsebino in namen manjšim posestnikom, kjer se tudi kaže zanimanje in možnost sprejemanja načrtov, pa zaradi pomanjkljivega obveščanja javne gozdarske službe niti ne vedo, da takšni načrti obstajajo. Večja pripravljenost za pokritje dela stroškov izdelave in izvedbe posestnega načrta je odvisna od tega, kakšne bodo koristi v dohodkovnem smislu.

Za izboljšanje informiranosti ne le večjih, temveč in predvsem manjših velikostnih kategorij zasebnih lastnikov gozdov o gospodarjenju z gozdovi in o inovativnih postopkih gozdnogospodarskega načrtovanja predlagamo pripravo komunikacijske strategije obveščanja zasebnih lastnikov gozdov preko sredstev javnega obveščanja. Predlagamo, da se tovrstne raziskave o presoji učinkovitosti in koristnosti načrtov za zasebno gozdno posest pospešujejo in izvajajo tudi v ostalih GGO Slovenije.

9 POVZETEK

Glavni namen diplomskega dela je bila presoja učinkovitosti in koristnosti ter sprejemanja načrta za zasebno gozdno posest v gozdnogospodarskem območju (GGO) Kranj. Pokazalo se je, da lastniki gozdov izražajo zanimanje za inovativne postopke podrobnega načrtovanja.

Raziskavo smo opravili v gozdnogospodarskem območju Kranj v obliki osebno vodenega intervjuja kot najbolj neposrednim načinom pridobivanja informacij o zasebnih lastnikih, njihovem dosedanjem gospodarjenju in presoji posestnega načrta. Obiskali smo 201 naključno izbranega zasebnega lastnika znotraj štirih velikostnih kategorijah posesti: XXL, XL, L in M. Rezultate analize zasebne gozdne posesti GGO Kranj, dosedanjega gospodarjenja zasebnih posestnikov, koristnost in učinkovitost načrta za gozdno posest smo prikazali ločeno po velikostnih razredih in po socialnoekonomskem tipu posesti.

Zasebno gozdno posest vodi razmeroma starejša populacija zasebnih posestnikov (59 let), stopnja izobrazbe narašča s spreminjanjem socialnoekonomskih kategorij, od čistih kmetijskih do nekmetijskih posesti. Ugotovili smo, da je za dosedanje gospodarjenje z zasebnimi gozdovi značilen velik razkorak med načrtovanimi in dejansko izvedenimi gozdnogojitvenimi ukrepi. Vzroke problematike lahko iščemo v še vedno naraščajoči drobitvi posesti, negativnih posledic procesa denacionalizacije, skromnemu interesu zasebnega sektorja za bolj inovativne postopke gospodarjenja in za aktivnejše sodelovanje v parcitipativnih postopkih načrtovanja. Z naraščanjem velikosti gozdne posesti je tesno povezano gospodarjenje od neaktivnih proti aktivnim kmečkim gospodarstvom.

Lastniki čistih in mešanih socialnoekonomskih tipov posesti ter posestniki večjih velikostnih razredov kažejo zanimanje za gospodarjenje pomembne informacije, bistveno bolje poznajo in presojajo koristnost že obstoječih gozdnogospodarskih načrtov in se ocenjujejo za potencialne naročnike in uporabnike načrtov za gozdno posest. Predstavili smo pozitivne in negativne strani razumevanja posestnega načrta, ovrednotili pripravljenost za pokritje dela stroškov izdelave in izvedbe načrta, kjer nam rezultati raziskave znova kažejo na pozitiven odnos s strani večjih zasebnih lastnikov (54%).

Raziskava o presoji učinkovitosti posestnega načrta pri manjših zasebnih lastnikih kaže na komaj zaznaven interes, vendar pomemben premik v miselnosti zasebnega sektorja glede prometa z gozdnimi zemljišči, podrobnega gozdnega načrtovanja, novejših postopkov gospodarjenja z gozdovi. Mnogi namreč menijo, da so prikrajšani z informacijami za učinkovitejše gospodarjenje, ker posedujejo manjše površine posesti. V tem se kaže problematika angažiranja javne gozdarske službe. Pristop Zavoda za gozdove Slovenije bi se moral bistveno izboljšati v odnosu do manjših zasebnih posestnikov, s tem bi se tudi njihove odločitve o učinkovitosti in koristnosti načrta za gozdno posest dvignile na višjo raven.

Učinkovitost in koristnost posestnega načrta optimalno ocenjujemo pri zasebnih posestnikih večjih velikostnih kategorij in izjemoma pri manjših zasebnih posestnikih, če so le ti dovolj motivirani in si informacije o inovativnih postopkih GGN priskrbijo izključno sami. Presajo podrobnejšega načrtovanja je smiselno prilagajati trenutnim razmeram zasebne lastniške strukture v GGO Kranj.

Ob upoštevanju osnovnih komunikacijskih načel (pravilnost, doslednost, resničnost) predlagamo vzpostavitev sistematičnega, trajnega in neposrednega obveščanja zasebnih lastnikov gozdov o dogajanjih v njihovem gozdu, o možnih izboljšavah gospodarjenja, o novih postopkih gozdnega načrtovanja preko sredstev javnega obveščanja. Smiselno in uporabno celoto presoje koristnosti in učinkovitosti načrta za zasebno gozdno posest bi lahko dopolnili z izsledki raziskav, izvedenih tudi v ostalih gozdnogospodarskih območjih Slovenije.

10 VIRI

- Ambrožič B. 2005. Problematika izdelave načrta za gozdno posest na primeru Kralove gozdne posesti v Blejskem gozdnogospodarskem območju: diplomsko delo. Ljubljana, samozaložba: 58 str.
- Beguš J. 2005. Uvajanje participacijskih pristopov pri delu Zavoda za gozdove Slovenije z zasebnimi lastniki gozdov V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. (Strokovna in znanstvena dela, 123). Winkler I. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 269-284
- Beguš J. 2005. Razvoj gozdarskega izobraževanja in svetovanja zasebnim lastnikom gozdov v Sloveniji. Gozdarski vestnik, 63, 1: 26-37
- Bončina A., Ficko A., Kotnik T. 2004. Zasnova participativnega načrtovanja. Gozdarski vestnik, 62, 2: 85-95
- Diaci J., Greč Z. 2003. Uspešnost gojenja gozdov v zadnjem desetletju in priložnosti za prihodnost. V: Območni gozdnogospodarski načrti in razvojne perspektive slovenskega gozdarstva / XXI. gozdarski študijski dnevi, 27. – 28. Marec 2003. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 81-102
- Ficko A. 2002. Zasnova gozdarskega načrtovanja na ravni gozdnih obratov v Švici: diplomsko delo. Ljubljana, samozaložba: 66 str.
- Ficko A., Poljanec A., Bončina A. 2005. Presoja možnosti vključitve načrta za zasebno gozdno posest v zasnovo gozdarskega načrtovanja. V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. (Strokovna in znanstvena dela, 123). Winkler I. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 119-135

- Funkl L. 1976. Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi v SR Sloveniji – 9. gozdarski študijski dnevi, Kranj. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 85 str.
- Gašperšič F. 1995. Gozdnogospodarsko načrtovanje v sonaravnem ravnanju z gozdovi. (Univerzitetni ali visokošolski učbenik z recenzijo). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 403 str.
- Lastniki gozdov in javnost 2010. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije (17.4.2010)
<http://www.gov.si/zgs/lastniki.html> (26.2.2010)
- Medved M. 2000. Gozdnogospodarske posledice posestne sestave slovenskih zasebnih gozdov. Disertacija, Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 227 str.
- Medved M. 2003. Posestne razmere in pridobivanje lesa v zasebnih gozdovih. Gozdarski vestnik, 61, 9: 347-359
- Medved M., Košir B., Robek R., Veselič Ž. 2005. Spremljanje gospodarjenja z zasebnimi družinskimi gozdovi v Sloveniji. V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi gozdovi v Sloveniji. (Strokovna in znanstvena dela, 123). Winkler I. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 61-85
- Medved M. 2006. Vloga Zavoda za gozdove Slovenije pri povezovanju lastnikov na lokalnem nivoju. Gozdarski vestnik, 64, 10: 462-475
- Medved M. 2009. Pridobivanje lesa na družinskih kmetijah v Sloveniji. Gozdarski vestnik, 67, 2: 83-94
- Mertelj J., Papler – Lampe V., Poljanec A. 2005. Analiza posestnega stanja in predlogi za učinkovitejše zagotavljanje izpolnjevanja zakonskih obveznosti v zasebnih gozdovih na gozdnogospodarskem območju Bled. V: Prihodnost gospodarjenja z zasebnimi

gozdovi v Sloveniji. (Strokovna in znanstvena dela, 123). Winkler I. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 149-168

Mori J. 2004. Lastniki gozdov in gozdarsko načrtovanje – tihi nasprotniki ali dejavni partnerji. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. (Strokovna in znanstvena dela, 119). Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 95-104

Mori J. 2005. Connecting forest owners - the basis for more effective forest management in Slovenia. In: Forest operation improvements in farm forestry in Slovenia. Robek R. and Arzberger U. (ed.). Rome, Food and agriculture organization of the United Nations; 152-163

Mori J. 2008. Načrtovanje možnega poseka in njegova izvedba v zasebnih gozdovih. Gozdarski vestnik, 66, 1: 65-74

Nacionalni gozdni program. Poročila iz območnih forumov Nacionalnega programa 2006. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
<http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/NGP/NGPPorocilaForumi.pdf> (13.01.2010)

O območju OE Kranj. Ljubljana, Zavod za gozdove Slovenije (17.4.2010)
<http://www.zgs.gov.si/slo/območne-enote/kranj/o-območju.html> (11.12.2009)

Papler – Lampe V., Ficko A., Poljanec A., Jerovšek K., Čadež P. 2004. Načrt za gozdno posest – možnost participacije gozdnih posestnikov. V: Participacija v gozdarskem načrtovanju. (Strokovna in znanstvena dela, 119). Bončina A. (ur.). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 105-117

Perko F. 1998. Ali so cilji v slovenskih gozdovih ogroženi? Gozdarski vestnik, 56, 1: 45

Pezdevšek - Malovrh Š. 2006. Povezovanje lastnikov gozdov kot ukrep za povečanje konkurenčnosti v zasebnih gozdovih ob uvajanju sodobnih tehnologij. Gozdarski vestnik, 64, 10: 451-461

Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Uradni list RS, št. 5/98

Šinko M. 1997. Organiziranost lastnikov gozdov v državah evropske unije. Sodobno kmetijstvo, 30, 11: 485-489

Winkler I. 1970. Zasebni gozdovi v SR Sloveniji kot družbeno-ekonomski problem. (Strokovna in znanstvena dela, 31). Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo: 133 str.

Winkler I., Medved M. 1994. Spremembe lastninske strukture gozdov zaradi denacionalizacije in njihove gozdnogospodarske posledice. V: Zbornik gozdarstva in lesarstva, 44: 215-246

Zakon o gozdovih. Uradni list RS, št. 30/93, 13/98, 56/99, 67/02, 110/02

ZAHVALA

Tekom študija se krepijo zamisli, ideje, razmišljanja, odnosi in izkušnje o prejetem znanju s predavanj, seminarjev in literarnega gradiva, ko v končnem nastopi čas, ko želiš svoje interpretacije povezati v celoto, predstaviti svoje sposobnosti in interese. Če si ob tem deležen usmeritev, podpore, nasvetov, mnenj, česa več si lahko še želiš?

Zato iskrena zahvala mentorju moje diplomske naloge prof. dr. Andreju Bončini za vso strokovno pomoč v razvoju idejnih zasnov naloge, potrpežljivost, čas, trud, predvsem pa uresničitev mojih želja o opravljanju raziskave v zasebnem sektorju gozdarstva. Prof. dr. Juriju Diaciju se zahvaljujem za kvalitetno recenzijo v tako kratkem času, ob zaključku je tako in tako vedno bitka s časom. Na tem mestu bi se zahvalila tudi prof. dr. Janezu Krču za izkazano zanimanje o tematiki mojega dela, za vzpodbudne pogovore, potrditev o koristnosti mojih raziskav in zaželjenosti po predstavitvi tudi po nekaterih krajevnih enotah gozdnogospodarskega območja Kranj.

Posebna zahvala je namenjena Andreju Ficku. Hvala vam za vso pomoč pri začetnem osnovanju naloge, usmeritvah terenske izvedbe, pri statističnih obdelavah, pregledovanju dela, za vse dobrodošle nasvete in mnenja, ki so večkrat botrovala dodatnemu zagonu pri mojih raziskavah.

Hvala vsem sodelavcem Zavoda za gozdove območne enote Kranj, ki so kakorkoli pripomogli k nastajanju diplomskega dela.

Zahvala gre nenazadnje tudi vsem anketiranim zasebnim lastnikom gozdov. Brez vaše pomoči moja raziskava ne bi bila mogoča. Hvala za vse vaše nauke, izkušnje, prijazne nasvete. Z menoj ste delili vaše usode, me marsikaj naučili in mi omogočili povsem nova spoznanja, razmišljanja in dojemanja o vašem svetu. V veselje mi je bilo sodelovati z vami.

Brez iskrene podpore, vzpodbude, pomoči in vere v moje dosežke s strani partnerja Romana Bogataja, moje družine in družine Praprotnik, bi se končnemu cilju celotnega študija le s težavo približala. Na tem mestu se vam iskreno zahvaljujem za vso moralno in finančno podporo, ki sem je bila deležna tako v času študija, kot ob nastajanju te naloge.

Zahvaljujem se tudi vsem sošolcem in prijateljem. Bor, hvala ti za vso tvojo pomoč, nasvete in pozitivno energijo. Hvala Živi za vse vzpodbudne besede in namenjeni čas, ko sem to najbolj potrebovala in ko so bili trenutki zares naporni. Zahvala gre tudi prijateljici Mateji za namenjeni čas, predvsem pa za vso pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

PRILOGE

Priloga A

Anketni vprašalnik za zasebne lastnike GGO Kranj

Prošnja za sodelovanje

Spoštovani,

V okviru Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire potekajo raziskave na temo posodabljanje gozdarskega načrtovanja in uvajanje načrta za gozdno posest v zasnovo gozdarskega načrtovanja.

Eden izmed glavnih namenov raziskav je proučiti možnosti za izboljšanje gospodarjenja z zasebnimi gozdovi in vključevanje gozdnih posestnikov v gozdnogospodarsko načrtovanje. V raziskovalno delo smo pritegnili tudi študente univerzitetnega študija gozdarstva.

V okviru diplomskega dela, ki nosi naslov Presoja možnosti za uvajanje načrtov za zasebno gozdno posest na GGO Kranj, želimo spoznati problematiko gospodarjenja na krajinskem območju ter pridobiti vaše mnenje o koristnosti gospodarskega načrta za vašo gozdno posest, ki bi vam služil kot pripomoček za uspešnejše gospodarjenje z vašim gozdom.

Z odgovori na vprašalnik nam boste pomagali razjasniti dosedanje gospodarjenje na vaši posesti in vaše potrebe v prihodnje. Vprašalnik ste prejeli kot eden izmed naključno izbranih lastnikov gozda. Za raziskavo je pomemben vsak izpolnjen vprašalnik, zato vas prosimo, da izpolnite anketo v celoti. Anketa je anonimna, pridobljene podatke pa bomo uporabili izključno za potrebe raziskave.

Anketni vprašalnik je sestavljen iz treh sklopov:

1. Splošni podatki o vaši gozdni posesti
2. Gospodarjenje
3. Zanimanje za posestni načrt

SPLOŠNI DEL

1. Spol anketiranca:

1 - moški 2 - ženski

2. Starost anketiranca:

_____ let

3. Izobrazba anketiranca:

- 1 - nedokončana osnovna šola
- 2 - dokončana osnovna šola
- 3 - nedokončana srednja ali poklicna šola
- 4 - poklicna šola
- 5 - srednja šola
- 6 - višja šola
- 7 - univerza

4. Uvrstitev gospodinjstva v socialno - ekonomski tip:

(obkrožite socialno - ekonomski tip v obeh kolonah)

Čista kmetija	1	Nihče od aktivnih članov (15-65 let) jedra gospodinjstva ni ali vsaj dolgoročno ne bo zaposlen izven kmetije
Mešana kmetija	2	Različne kombinacije zaposlitev aktivnih članov na in izven kmetije
Ostarela kmetijska posest	3	Vsi člani kmečkega gospodinjstva so starejši od 65 let (nekmečka ostarela gospodinjstva štejemo pod točko 4)
Nekmetijska posest	4	Člani gospodinjstva se ne ukvarjajo s kmetovanjem

5. Nasledstvo na kmetiji:

1 - da 2 - ne

6. Površina celotnega posestva: _____, _____ ha, od tega je gozda _____, _____ ha

7. Ali natančno poznate vse meje vaše gozdne posesti?

- Da, vse meje poznam
- Ne, sploh ne poznam mej
- Deloma poznam

8. Ali je vaša gozdna posest:

- v enem kosu
- v dveh kosih
- v treh ali več kosih

9. Kolikšno je število vseh gozdnih parcel, ki so v vaši lasti ali solasti?

10. Največja oddaljenost gozdne parcele od vašega dejanskega bivališča:

- do 2 km
- 2 do 10 km
- 10 do 20 km
- več kot 20 km

GOSPODARJENJE

11. Ali je dejanski gospodar (član gospodinjstva, ki dela in gospodari z gozdom) isti kot zemljiško -knjižni lastnik:

1- da 2 - ne

12. Na kolikšnem deležu površine gozda, ki je v vaši lasti ali solasti dejansko gospodarite (izvajate sečnjo, negovalna dela) ?

- Ne gospodarim
- Na manjšem delu posesti (<25%)
- Na približno polovici celotne površine (50%)
- Na celotni ali skoraj celotni površini (>75%)

13. Kako pomemben je vaš gozd v dohodkovnem smislu ? Gospodarjenje z gozdom zagotavlja:

- ne zagotavlja nobenih dohodkov gospodinjstva.
- občasni vir dohodkov gospodinjstva.
- manj kot polovico rednih dohodkov gospodinjstva.

- približno polovico rednih dohodkov gospodinjstva.
- več kot polovico rednih dohodkov gospodinjstva

14. Koliko lesa v povprečju posekate v svojem gozdu: _____ m³ /leto
(vpišite povprečje za zadnjih deset let)

15. Kako pogosto izvajate sečnjo na vaši posesti?

- sečnja se ne izvaja
- vsako leto
- vsakih nekaj let
- enkrat na 10 let
- manj pogosto

16. Kaj je najbolj pogost razlog za sečnjo v vašem gozdu?

- Izvedba nujnih varstvenih del, izvajam pretežno sanitarne sečnje
- Pridobivanje lesa za kurjavo
- Pridobivanje tehničnega lesa za lastno porabo
- Dodatni vir dohodka od prodaje lesa

17. Ali menite, da s svojim gozdom gospodarno ravnate?

- 1 – da
- 2 – lahko bi sekal več
- 3 – moral bi sekati manj
- 4 – ne vem

18. Če menite, da s svojim gozdom ne ravnate gospodarno in bi lahko sekali več, ocenite prosim pomembnost razlogov za neizkoriščenost možnega poseka z ocenami od 1 do 5? (1-nepomemben razlog, 5-zelo pomemben razlog)

	Razlogi	Pomembnost razloga
1	Lesu ne potrebujem	
2	Gozd imam kot rezervo	
3	Visoki stroški sečnje in spravila	
4	Nizke odkupne cene lesa	
5	V gozdu ni potrebna sečnja	
6	Denarja ne potrebujem	
7	Nisem usposobljen/a za delo v gozdu	
8	Nisem opremljen/a za delo v gozdu	
9	Nevarno delo	
10	Fizično zahtevno delo	
11	Posest je premajhna	
12	Me ni nihče pozval k odkazilu	
13	Slaba odprtost gozda s prometnicami	
14	Neurejene meje	
15	Nepoznavanje lokacije	
16	Nimam časa	
17	Odkazilo je premajhno	

19. Kako realizirate različna dela v svojem gozdu: (vrednosti v % - vsota deležev v vsaki vrstici je 100 %)

Delo opravi:	Sami in/ali družinski člani	Izvajalska podjetja	Medsosedska pomoč ali sosedje	Nič ne delamo	Skupaj
Sečnja					100 %
Spravilo					100 %
Prevoz					100 %
Nega (gojitvena in varstvena dela)					100 %

20. Ali opravljate dela tudi v tujem gozdu ?

- Da
- Ne

21. Promet z gozdnimi zemljišči

- gozdno posest bi prodal
- gozdno posest bi obdržal – ga imam namen ohraniti
- gozdno posest bi razširil / dokupil
- gozdno posest bi dal v upravljanje, zakup

NAČRT ZA GOZDNO POSEST

22. Ali menite, da imate na voljo dovolj potrebnih informacij za gospodarjenje z vašim gozdom?

- Da, večinoma.
- Ne vem, ne gospodarim.
- Ne, nimam vseh potrebnih informacij.

23. Označite razpoložljivost in koristnost spodaj naštetih informacij za gospodarjenje na vaši gozdni posesti. Koristnost informacij rangirajte od 1 (nekoristna informacija zame) do 5 (zelo koristna informacija)?

	RAZPOLOŽLJIVOST INFORMACIJ			KORISTNOST INFORMACIJ
	DA	DELOMA	NE	1-nekoristna informacija; 5-zelo koristna informacija
Informacije o....				
...predvidenih stroškov sečnje in spravila po odkazilu				
...donosnosti gospodarjenja na gozdni posesti				
...izvajalcev gozdnih del in njihovih cenah (sečnja, spravilo, izdelava sekancev...)				
...o izvajalcih strojne sečnje in primernosti za moj gozd				
...o krojenju lesa				
...o možnostih prodaje lesa in odkupnih cenah				

...o možnem poseku za vsako parcelo				
...o načinu izvajanja nege gozda, gojenju gozdov				
Informacije o varstvenih delih (npr. zatiranju podlubnikov)				
...o trenutnih tržnih cenah gozdnih zemljišč				
...o natančnih mejah parcel				
...o lokacijah vseh mojih parcel				
...o upravičenosti in stroških gradnje gozdnih prometnic				
...o pravicah in obveznostih, ki izhajajo iz posesti gozda				
...o pravicah drugih na moji gozdni posesti (dostop, vožnja, nabiranje gozd. sadežev itd.)				
...o vrstah in številčnosti divjadi, ki poseljuje moj gozd				
...o omejitvah, ki jih moram upoštevati pri gospodarjenju zaradi varstva narave				
...o tem, koliko lesa lahko posekam v svojem gozdu				
...o tem, na koga se naj obrnem, če želi sekati v svojem gozdu				

24. Kaj se vam zdi najpomembnejše s področja svetovanja pristojne javne ustanove?

SVETOVANJE....	KORISTNOST INFORMACIJ 1-nekoristna informacija; 5-zelo koristna informacija
....glede sprejemljive tehnologije pridobivanja lesa v gozdu	
....glede primernih izvajalcev gozdarskih del	
....glede subvencij	
....glede prodaje lesa	
....glede gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtov	
Drugo:	
Drugo:	

25. Ali sodelujete z Zavodom za gozdove Slovenije pri gospodarjenju z vašim gozdom?

- Ustanove ne poznam in ne sodelujem
- Ustanovo poznam, vendar ni nikakršnega sodelovanja ali kontakta
- Občasno sodelujem
- Redno in aktivno sodelujem

26. Ali sodelujete z revirnim gozdarjem in pri katerih delih?

- Sploh ne sodelujem, ne poznam
- Izdelava gozdnogospodarskega načrta
- Izdelava gozdnogojitvenega načrta
- Izbira drevja za posek
- Pregledu stanja gozdov
- Gradnji in vzdrževanju gozdnih prometnic
- Subvencije del v gozdovih
- Svetovanje pri gojenju gozda
- Svetovanje o izboljšanju gospodarjenja z gozdom
- Svetovanje pri varstvu
- Možnostih povezovanja z drugimi lastniki
- Drugo: _____

27. Ali poznate in uporabljate gojitveni načrt za vaš gozd?

- da
- ne

28. Ali ste sodelovali pri izdelavi gojitvenega načrta?

- da
- ne

29. Bi se večkrat odločili za sečnjo, če bi imeli večletni načrt možnega poseka za vašo posest z ekonomskim ovrednotenjem?

- Da, zagotovo
- Da, verjetno
- Ne, enako kot do sedaj
- Ne vem

30. Ali ste že slišali za načrt za gozdno posest?

- da
- ne

31. Ali menite, da bi vam načrt za vašo gozdno posest, ki bi vam pokazal stanje gozda, razvojne možnosti, cilje, smernice in ukrepe in ki bi vam ekonomsko ovrednoti gospodarjenje, lahko koristil pri gospodarjenju z gozdom?

- Da, vsekakor
- Ne, sploh ne
- Ne vem, ne morem se odločiti, morda

32. Bi bili za izdelavo takega načrta pripravljeni prispevati del stroškov?

- da
- ne

33. Koliko bi bili pripravljeni plačati, da se za vašo gozdno posest izdelata načrt gospodarjenja (npr. 1 x v desetih letih). Ponujena vsota vas nikakor ne obvezuje h kakršnemkoli plačilu.

_____ evrov

34. Bi se bili pripravljeni povezovati z drugimi lastniki gozda?

- da
- ne

35. Če da, za kakšen namen bi se bili pripravljeni povezovati z drugimi lastniki?

Način povezovanja	Da	Ne
Medsebojno sodelovanje pri sečnji in spravilu	1	2
Medsebojno sodelovanje pri negi gozda	1	2
Posredovanje informacij o tržišču z lesom	1	2
Skupno nastopanje na trgu	1	2
Izobraževanje in strokovne ekskurzije	1	2
Drugo:	1	2

36. Kaj menite, ali imate pravico sodelovati pri pripravi in v postopku sprejemanja različnih načrtov:

- da
- ne
- ne vem

37. Ste se že kdaj udeležili javne razgrnitve gozdnogospodarskega načrta za gospodarsko enoto, kjer imate gozd, ali sodelovali na javni obravnavi:

- da
- ne

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Vesna ŽEPIČ

**PRESOJA MOŽNOSTI ZA UVAJANJE NAČRTOV ZA
ZASEBNO GOZDNO POSEST NA
GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU KRANJ**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2010

